

Nr 99.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vattendomstolarnas organisation m. m. jämte en i ämnet väckt motion.

(3:e avd.)

I den till riksdagen den 4 januari 1932 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1932/1933 har Kungl. Maj:t under andra huvudtiteln (punkt 16 av det vid statsverkspropositionen fogade statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden nämnda dag) föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarna för budgetåret 1932/1933 beräkna ett extra förslagsanslag å 320,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlåten, den 29 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 164, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden nämnda dag, föreslagit riksdagen

dels besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 januari 1933 äga tillämpning å befattningshavare vid vattendomstolarna;

dels besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skall under andra huvudtiteln införas följande:

V e r k o c h b e f a t t n i n g a r	A v d e l n i n g o c h l ö n e g r a d e n l i g t l ö n e p l a n e n
Andra huvudtiteln.	

Vattendomstolarna.	
Vattenrättsdomare	A 2
Vattenrättsingenjör	B 30
Kontorsbiträde	B 4

dels godkänna särskilda bestämmelser av den lydelse, bilaga A vid sagda protokoll utvisar, att från och med den 1 januari 1933 lända till efterrättelse beträffande vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer;

dels bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid vattendomstolarna på följande sätt:

	Lönegrad
4 vattenrättsdomare	A 2
6 vattenrättsingenjörer	B 30
4 kontorsbiträden	B 4 ;

dels godkänna det av departementschefen framlagda förslaget till avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas från och med den 1 januari 1933;

dels medgiva att till vattenrättsdomare, som enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen i förskott, vid ingången av januari månad 1933 må utbetalas ett belopp, motsvarande vad han skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1932 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1933, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, så ock att kostnaderna härför må bestridas av den i avlöningsstaten för vattendomstolarna upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän;

dels till bestridande av kostnaderna för de fasta vattendomstolarna under tiden den 1 juli—den 31 december 1932 anvisa ett extra förslagsanslag å 130,000 kronor;

dels i riksstaten under andra huvudtiteln uppföra under rubriken 'vattendomstolarna' ett ordinarie förslagsanslag å 130,000 kronor;

dels ock till bestridande av kostnaderna för handläggning vid Västerbygdens vattendomstol av målet angående Vänerns reglering för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 60,000 kronor.

Beträffande utredningen i ämnet får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Vid anmälan den 4 januari 1932 till årets statsverksproposition av behov av fortsatt anslag för vattendomstolarna (andra huvudtiteln sid. 25 o. f.) förklarade sig departementschefen hava för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att avlåta proposition till riksdagen om nämnda domstolars organisation på grundval av ett av presidenten i kammarrätten K. H. Högstedt och majoren i väg- och vattenbyggnadskåren M. Serrander, i egenkap av särskilt tillkallade sakkunniga, i ämnet avgivet betänkande. Innan departementschefen närmare ingått på de spörsmål, vartill de sakkunnigas förslag givit anledning, har departementschefen lämnat följande redogörelse för

Vattendomstolarnas nuvarande organisation och arbetssätt.

Genom den av 1918 års lagtima riksdag antagna och den 28 juni samma år utfärdade vattenlagen, vilken trädde i kraft med ingången av år 1919, inrättades för behandlingen av vattenmål i första instans särskilda domstolar, benämnda vattendomstolar. Andra instans i dylika mål utgör enligt samma lag Svea hovrätt i viss sammansättning under benämningen vattenöverdomstol, och mot vattenöverdomstolens beslut fullföljes talan hos Kungl. Maj:t i högsta domstolen. I vissa vattenmål, nämligen sådana som angå inrättande, utvidgande eller förbättrande av allmän farled eller allmän flottled, fullföljes för närvarande talan mot vattendomstols utslag i allmänhet icke hos vattenöverdomstolen utan hos Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

Domstolar i vattenmål.

Enligt 11 kap. 9 § vattenlagen bestämmes antalet vattendomstolar av Kungl. Maj:t, som jämväl förordnar om vattendomstolarnas domsområden. Genom kungörelse den 30 juli 1918 är vattendomstolarnas antal fastställt till fem: Norrbygdens, Mellanbygdens, Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar. Domsområdena för dessa äro enligt samma kungörelse med däri genom kungörelse den 6 juni 1924 vidtagen ändring bestämda sålunda, att i stort sett höra:

Vattendomstolarnas antal och domsområden.

till *Norrbygdens* vattendomstol de norrländska älvarnas vattenområden till Ängermanälvens vattenområde i söder;

till *Mellanbygdens* vattendomstol Ängermanälvens samt övriga norrländska vattendrags områden till och med Ljusnans vattenområde;

till *Österbygdens* vattendomstol söder därom belägna i Bottniska viken och Östersjön utfallande floders vattenområden till Motala ströms i söder;

till *Söderbygdens* vattendomstol Vätterns jämte Motala ströms och söder därom belägna i Östersjön utmynnande vattendrags områden samt Gotland ävensom de sydliga västkustvattendragens till och med Lagans vattenområden; samt

till *Västerbygdens* vattendomstol övriga västkustvattendrags områden jämte Vänerens till- och avlopps vattenområde.

Vattendomstol består av en lagkunnig, i domarvärv erfaren ordförande, benämnd vattenrättsdomare, två vattenrättsingenjörer med sakkunskap och erfarenhet, den ene särskilt beträffande byggande i vatten och den andre särskilt i frågor om torrläggning av mark, samt två vattenrättsnämndemän. I vissa fall, nämligen då anläggning, företag eller annat, varom i vattenmål är fråga, är utan nämnvärd inverkan å vattenförhållandena och ej heller motstående intresse av någon betydelse därav beröres, är vattendomstolen beslutför med vattenrättsdomaren och vattenrättsnämndemännen samt allenast den ene av vattenrättsingenjörerna.

Vattendomstolarnas sammansättning.

Vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer förordnas av Kungl. Maj:t för viss tid. Vattenrättsnämndemännen utses genom val för sex år, i Norrland samt Värmlands och Kopparbergs län en för varje tingslag samt i övriga delar av riket en för varje domsaga.

Vid vattendomstol äro vidare anställda dels en lagkunnig sekreterare, benämnd vattenrättssekreterare, och dels i mån av behov en eller flera vattenrättsamanuenser med juridisk utbildning samt ett eller flera skrivbiträden. Vattenrättssekreterare förordnas av Kungl. Maj:t för viss tid, amanuenser och skrivbiträden av vederbörande vattenrättsdomare.

Vattendomstolskansliernas förläggningssorter.

För varje vattendomstol finnes kansli, förlagt för Norrbygdens vattendomstol till Umeå, för Mellanbygdens till Sundsvall, för Österbygdens till Stockholm, för Söderbygdens till Stockholm och för Västerbygdens till Vänersborg. Kansliet skall hållas öppet för allmänheten under viss tid varje helgfri dag. Då det med hänsyn till göromålens obehindrade fortgång eller eljest prövas lämpligt, kan förordnas, att vattendomstols kansli för viss tid, högst en månad, förläggas till annan ort.

Till vattendomstolarnas behandling höra i stort sett alla mål, som röra anläggningar eller andra åtgärder i vattendrag, sjöar eller andra vattensamlingar, vare sig syftet därmed är att utnyttja vattenkraft, begagna sig av vattenområdet för samfärdsel eller flottning eller bereda mark erforderlig torrläggning eller tillgodose annat av vattenförhållandena beroende intresse. För vidtagande av dylik åtgärd förutsättes i vattenlagen i stor utsträckning medgivande av vattendomstol. De mål, som sålunda komma under vattendomstolarnas behandling, äro av i hög grad skiftande omfattning och innebörd. Understundom kan ett enda dylikt mål, såsom det nu pågående angående reglering av Vänern eller det för ett antal år sedan avdömda om reglering av Siljan, beröra ett helt vattensystem och hava ingripande betydelse för hela bygdens befolkning. För dessa måls prövning och ett behörigt tillgodoseande av alla därmed förknippade intressen krävas ingående hydrografiska och tekniska utredningar angående företagens verkningar i olika riktningar. Av dessa undersökningars tillförlitlighet bero stora värden ej allenast för sökanden till företaget utan ock för det allmänna och de sakägare, som beröras av företagens verkningar. Vad nu yttrats äger ock sin tillämpning i fråga om de jämförelsevis mindre företagen såsom sjöregleringar, sjösänkningar och vattenavledningar. Jämväl för dessa företag är det av synnerlig vikt, att de ur ekonomisk och teknisk synpunkt göras till föremål för en allsidig och ingående behandling.

Förfarandet vid vattendomstolarna skiljer sig ej oväsentligt från det, som är rådande vid de allmänna underrätterna. De allmänna intressen, som göra sig starkt gällande i fråga om vattenmålen, påkalla i långt högre grad än i vanliga mål initiativ och medverkan från domstolens sida. Ansvar för utredningens fullständighet åvilar i främsta rummet vattenrättsdomaren. Redan innan målet kommer under bedömande av vattendomstolen, har han att föranstalta om erforderliga undersökningar, vid vilka ingenjörerna äro skyldiga att medverka. Handläggningen av ett vattenmål är i överensstämmelse härmed uppdelad å två stadier, förberedelsen och den egentliga domstolsbehandlingen. Syftet med förberedel-

sen är att genom ett klarläggande redan å detta stadium av de ekonomiska och tekniska frågorna såvitt möjligt begränsa antalet domstolssammanträden. Under tiderna mellan dessa pågår alltså å vattendomstolens kansli och genom undersökningar å stället arbetet med måls förberedande till behandling eller avgörande.

Av redogörelsen för förfarandet vid vattendomstolarna framgår, att de förberedande åtgärder, som i avseende å ett anhängiggjort mål böra vidtagas före själva domstolsbehandlingen, i första hand ankomma på vattenrättsdomaren, som enligt stadgan den 6 december 1918 angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna har att leda och övervaka det förberedande arbetet för vattendomstolens sammanträde. Givet är emellertid, att vattenrättsdomaren i stor utsträckning redan på detta stadium är hänvisad till vattenrättsingenjörernas medverkan i såväl tekniska som ekonomiska frågor. I vattenlagen stadgas ock, att vattenrättsdomaren beträffande fråga, vari det tillkommer honom att besluta, bör, där frågans beskaffenhet det påkallar, rådgöra med vattenrättsingenjörerna. Vid utformandet av vattendomstolsstadgans föreskrifter om vattenrättsingenjörs åligganden har även sikte tagits därpå, att ingenjörernas medverkan erfordras icke blott vid själva domstolsförhandlingarna och vid förberedande teknisk undersökning å stället utan jämväl i övrigt. Enligt 4 § i stadgan åligger det vattenrättsingenjör:

Vattendomstolspersonalens åligganden.

1) att meddela vattenrättsdomaren upplysningar och råd, som av denne i tjänsteärendet påkallas, för vilket ändamål vattenrättsingenjören har att, om vattenrättsdomaren så finner nödigt, inställa sig för överläggning å tid och plats, som denne efter samråd med ingenjören bestämmer;

2) att på vattenrättsdomarens anmodan verkställa teknisk granskning av mål och ärende, som ankommer på vattenrättsdomarens eller vattendomstolens handläggning, samt, om vattenrättsdomaren anser frågans beskaffenhet det påkalla, däröver till vattenrättsdomaren avgiva skriftlig berättelse;

3) att, i den mån vattenrättsdomaren finner det för göromålens fortgång nödigt, för ändamål, som i 1) eller 2) sägs, deltaga i arbetet å vattendomstolens kansli;

4) att, då han därtill av vattenrättsdomaren förordnas, förrätta sådan undersökning, som avses i 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen; samt

5) att i den utsträckning, vartill stadgandet i 12 kap. 2 § nämnda lag föranleder, deltaga i arbetet med vattenbokens förande och därvid, utom annat, sörja för utförande av de ritningar, som böra intagas i vattenboken.

Vattenrättsingenjör får enligt vattendomstolsstadgan icke åtaga sig enskilt uppdrag rörande företag eller åtgärd, som kan antagas komma under vattendomstolens bedömande, och ej heller rörande mål, som anhängiggjorts vid annan vattendomstol, innan detsamma blivit genom laga kraftägande utslag avgjort.

Beträffande vattenrättsnämndeman, vilkens huvudsakliga åliggande naturligtvis är att på kallelse av vattenrättsdomaren deltaga i sammanträden med vattendomstolen, innehåller stadgan därjämte föreskrift om skyldighet bland annat att, då han därtill av vattenrättsdomaren förordnas, biträda vid undersökning enligt 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen.

Angående vattenrättssekreterarens åligganden lämnas i stadgan utförliga bestämmelser. Det torde emellertid vara tillräckligt att här erinra därom, att det åligger honom att efter vattenrättsdomarens anvisning biträda vid beredandet av mål och ärenden, som ankomma på handläggning av vattendomstolen eller vattenrättsdomaren, samt vid vattenbokens förande, att på vattenrättsdomarens anmodan vara tillstädes vid vattendomstolens sammanträden och därvid föra erforderliga minnesanteckningar, att uppsätta och för vattenrättsdomaren till granskning och underskrift framlägga vattendomstolens protokoll ävensom skrivelser, kungörelser, förelägganden och andra expeditioner, som skola av vattenrättsdomaren undertecknas, samt att i övrigt biträda med göromålen å vattendomstolens kansli. Vattenrättssekreteraren är skyldig att, då han därtill förordnas, vid ledighet för vattenrättsdomaren förvalta dennes ämbete.

Avlöning örhållanden.

Såsom i det föregående nämnts, innehava vattenrättsdomare, vattenrättsingenjörer och vattenrättssekreterare sina befattningar allenast på förordnanden. I enlighet härmed äro avlöningsförhållandena för dem ordnade så att visst årsarvode tillerkänts dem, varjämte ingenjörerna uppbära särskilt dagarvode. Vattenrättsdomare åtnjuta sålunda ett årsarvode av 15,000 kronor, därav 4,000 kronor förklarats skola utgöra tjänstgöringspenningar. Vattenrättsingenjör uppbär i årsarvode 5,000 kronor samt i dagarvode 25 kronor för varje dag, då han tjänstgör vid vattendomstolens sammanträde eller är upptagen av undersökning enligt 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen. Särskild ersättning kan därjämte efter Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall tillerkännas vattenrättsingenjör för tjänstgöring å vattendomstolens kansli. Årsarvodet åt vattenrättssekreterare utgör 8,000 kronor, därav 2,800 kronor betraktas såsom tjänstgöringspenningar. Å de oförmälda arvoden utgår dyrtidstillägg enligt de grunder, som gälla för dylikt tillägg å oreglerad lön. Vattenrättsnämndeman är berättigad till ett dagarvode av 15 kronor för varje dag, då han deltagar i vattendomstolens sammanträde eller i sådan undersökning, som nyss nämnts. Vid fastställande av ifrågavarande arvoden har utgångspunkten varit, att allenast vattenrättsdomaren och vattenrättssekreteraren skulle vara ständigt upptagna av sitt arbete i vattendomstolen. Vad angår vattenrättsingenjörstjänsterna har förutsatts, att ingenjörrens befattning skulle kunna förenas med annan statstjänst.

Avlöningen till vattenrättsamanuenser och skrivbiträden vid vattendomstolarna utgår efter grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t. För närvarande äro till avlönande av amanuenser anvisade följande belopp, nämligen vid Mellanbygdens vattendomstol 1,800 kronor samt vid var och

en av Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar 3,500 kronor. Å amanuensavlöningen utgår dyrtidstillägg enligt samma grunder som för vattenrättsdomare, ingenjörer och sekreterare. Beträffande utgifterna för renskrivning vid vattendomstolorna skall enligt Kungl. Maj:ts beslut iakttagas, att, därest skrivbiträde med stadigvarande tjänstgöring behöver vid vattendomstol anställas, sådant biträde icke må, utan Kungl. Maj:ts för särskilt fall lämnade medgivande, upp- bära högre avlöning än som jämlikt avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, tillkommer skrivbiträde. Dyrtidstillägg till skrivbiträde utgår i enlighet med de bestämmelser, som i sådant avseende gälla i fråga om befattningshavare vid i lönehänseende nyreglerat verk.

Enligt stadgan angående tjänstgöringen vid vattendomstolorna äga vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare för åtnjutande av semester undfå ledighet utan avdrag å löneförmaner under högst en och en halv månad vart år. Dylik ledighet får dock icke förläggas till sådan del av året, som är tjänlig för syns hållande, såframt det icke prövas kunna ske utan större olägenhet för göromålens behöriga fortgång. Däres vattenrättsdomare eller vattenrättssekreterare under visst år icke till fullo åtnjutit honom för det året tillkommande semesterledighet, må den ledighet, han sålunda icke åtnjutit, beviljas honom under de tre första månaderna påföljande år.

Då det med hänsyn till omfattningen av visst mål eller eljest för göromålens behöriga fortgång anses erforderligt, äger vattenöverdomstolen medgiva vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör befrielse från hans tjänsteåligganden med undantag för visst mål eller ock från viss del eller vissa av de honom åliggande göromålen. Om i sistnämnda fall vattenrättssekreterare förordnas att med bibehållande av egen tjänst förrätta viss del eller vissa av vattenrättsdomarens åligganden, är han icke i anledning därav berättigad till särskild ersättning. Till annan vikarie för vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör vid partiell ledighet, som nyss nämnts, bestämmes ersättningen av Kungl. Maj:t.

I anledning av det vid Västerbygdens vattendomstol anhängiga målet angående reglering av sjön Väneren är vid nämnda domstol särskild personal anställd, nämligen en vattenrättsdomare, två vattenrättsingenjörer, en vattenrättssekreterare, en vattenrättsamanuens med tjänstgöring såsom sekreterare samt ett ingenjörbiträde, med en sammanlagd årlig avlöning av, förutom dagarvoden åt ingenjörerna, 42,200 kronor. Beträffande dagarvodena åt de vattenrättsingenjörer samt vattenrättsnämndemän, vilka deltaga i handläggningen av omförmälda mål, gälla särskilda av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

Till upprätthållande av verksamheten vid vattendomstolorna har från och med budgetåret 1926/1927 anvisats ett extra förslagsanslag av 235,000 kronor. Från detta anslag, som under budgetåret 1929/1930 överskreds

Särskild personal vid Västerbygdens vattendomstol.

Anslag till vattendomstolornas verksamhet.

med omkring 13,000 kronor och under budgetåret 1930/1931 med omkring 14,000 kronor, bestridas samtliga utgifter vid vattendomstolarna med undantag av kostnaderna för renskrivning, kanslihyra m. m., vilka gäldas från andra huvudtitelns ordinarie förslagsanslag till skrivmaterialier och expenser, ved m. m., varjämte domstolspersonalens tjänsteresor ersättas från samma huvudtitels anslag till rese- och traktamentspenningar.

*Expeditions-
lösen vid
vattendom-
stolarna.*

I detta sammanhang må framhållas, att lösen för expeditioner, som utfärdas från vattendomstolarna, skola av vederbörande befattningshavare redovisas till statsverket. Enligt uppgifter av vattenrättsdomarna har det genomsnittliga årliga beloppet av lösen och stämpel vid vattendomstolarna under åren 1928—1930 uppgått till cirka 11,300 kronor.

*Vattendom-
stolsavgifter.*

Vidare erinras, att då jämlikt vattenlagen medgivande lämnas till byggnad i vatten för vattnets tillgodogörande såsom drivkraft eller till vattenreglering eller torrlägningsföretag eller då ändrade bestämmelser rörande hushållningen med vattnet meddelas i syfte att vinna ökad möjlighet att utnyttja vattenkraft, sökanden är pliktig att, innan medgivandet tages i bruk, såsom bidrag till kostnaden för vattendomstolarnas organisation och verksamhet erlægga viss avgift. De till statsverket inlutna vattendomstolsavgifterna hava, om man bortser från de första två åren av domstolarnas verksamhet, genomsnittligen uppgått till omkring 20,400 kronor årligen.

*Vattendom-
stolarnas
arbetsbörda.*

Rörande vattendomstolarnas arbetsbörda under åren 1919—1930 hava de sakkunniga låtit med ledning av domstolarnas diariier sammanställa vissa statistiska uppgifter, vilka i tabellform återfinnas å sid. 13—17 i det i ärendet avgivna, propositionen såsom bilaga närslutna betänkandet. Av de statistiska tabellerna framgår, att hela antalet under åren 1919—1930 till vattendomstolarna inkomna mål, vilka blivit till behandling upptagna, utgjort:

vid Norrbygdens	vattendomstol	492	eller i genomsnitt per år	cirka	41
» Mellanbygdens	»	475	» »	» »	40
» Österbygdens	»	585	» »	» »	49
» Söderbygdens	»	614	» »	» »	51
» Västerbygdens	»	552	» »	» »	46.

Den å sid. 18 i betänkandet intagna tabellen rörande de vid utgången av vart och ett utav åren 1919—1930 oavgjorda vattenmålen visar, att arbetsbalansen från år 1930 utgjorde, vid Norrbygdens vattendomstol 65, vid Mellanbygdens vattendomstol 75, vid Österbygdens vattendomstol 52, vid Söderbygdens vattendomstol 33 och vid Västerbygdens vattendomstol 95 mål.

En jämförelse mellan dessa balanssiffror samt de förut angivna siffrorna rörande inkomna och till behandling upptagna vattenmål giver vid handen, att antalet under åren 1919—1930 slutligt avgjorda mål utgjort:

vid Norrbygdens	vattendomstol	427	eller i	genomsnitt per	år	cirka	36
» Mellanbygdens	»	400	»	»	»	»	33
» Österbygdens	»	533	»	»	»	»	44
» Söderbygdens	»	581	»	»	»	»	48
» Västerbygdens	»	457	»	»	»	»	38.

Organisatoriska förändringar beträffande vattendomstolarna och deras verksamhet.

Sedan departementschefen erinrat, att frågan om vattendomstolarnas omorganisation väcktes av riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 februari 1924, däri riksdagen, i samband med anmälan att för budgetåret 1924/1925 beviljats visst förhöjt anslag för upprätthållande av vattendomstolarnas verksamhet, uttalade önskvärldheten av att Kungl. Maj:t snarast möjligt toge under omprövning, huruvida icke genom organisatoriska förändringar i vattendomstolarnas verksamhet kostnaderna för dessa kunde för framtiden nedbringas, har departementschefen å sid. 8—12 i statsrådsprotokollet redogjort för vissa förslag angående organisatoriska förändringar beträffande vattendomstolarna och deras verksamhet och därefter lämnat en redogörelse (sid. 12—28) för de sakkunnigas utredning och förslag samt däröver avgivna yttranden (sid. 28—43).

De sakkunniga hava först till behandling upptagit spörsmålet, huruvida den nuvarande organisationen av vattendomstolarna kan anses tillfredsställande. Den uppställda frågan har besvarats så till vida jakande, att det beträffande vattendomstolens sammansättning betecknas såsom ett av erfarenheten bekräftat lyckligt grepp att i vattendomstolen äro företrädde ej allenast den juridiska sakkunskapen och den praktiska erfarenheten i allmänhet utan jämväl genom vattenrättsingenjörerna den tekniska sakkunskapen. Riksdagen torde ej heller, fortsätta de sakkunniga, vid sin begäran om undersökning, huruvida icke kostnaderna för vattendomstolarnas verksamhet skulle kunna nedbringas genom organisatoriska förändringar i deras verksamhet, hava syftat till en ändring i ledamotsammansättningen. En besparing i kostnader skulle väl kunna vinnas genom inskränkning av de tekniskt sakkunniga ledamöternas antal till allenast en. En dylik åtgärd måste emellertid på det bestämdaste avrådas, enär vattenrättsingenjörerna i domstolen representerade olika sidor av den tekniska sakkunskapen, den ene den speciella vattenbyggnadstekniken och den andra sakkunskapen i avseende å torrläggning av mark och därmed sammanhängande ämnen, samt det låge ovillkorlig makt uppå att åtminstone i alla viktigare mål vardera sidans sakkunskap hade sin företrädare i domstolen.

De sakkunnigas utredning och förslag.

Nuvarande organisation av vattendomstolarna tillfredsställande?

Ledamotsammansättningen lämplig.

Brister i två hänseenden.

I två hänseenden betecknas emellertid nuvarande organisation av vattendomstolarna av de sakkunniga såsom mindre tillfredsställande, nämligen dels därutinnan att vattenrättsdomar- och vattenrättsingenjörstjänsterna icke äro befattningar å ordinarie stat och dels därutinnan att de sistnämnda tjänsterna anordnats såsom bisysslor för tjänstinnehavarna.

I betänkandet (sid. 50—55) avhandlas uttömmande såväl de omständigheter, som på sin tid föranledde de angivna befattningarnas anordnande på dylikt sätt, som ock de olägenheter, som visat sig vara därmed förknippade.

Sin ställning till frågan om vattenrättsdomarnas och vattenrättsingenjörernas överförande å ordinarie stat sammanfatta de sakkunniga sålunda, att, därest ej ur andra synpunkter avgörande hinder mötte, tvekan icke borde råda därom, att nämnda tjänster gjordes till ordinarie befattningar.

Vad angår vattenrättsingenjörstjänsternas anordnande såsom bisysslor fastslå de sakkunniga sammanfattningsvis såsom sin mening, att den nuvarande organisationen av vattendomstolarna otvivelaktigt icke vore tillfredsställande såvitt anginge vattenrättsingenjörernas deltagande i vattendomstolsarbetet, att olägenheterna härav särskilt under de senare åren alltmera framträtt, samt att det, såsom redan i det av vattenrättsdomarnas majoritet år 1925 angivna yttrandet framhölls, måste anses i hög grad önskvärt och för tryggande av ett verkligt gott resultat av vattendomstolarnas arbete rent av nödvändigt, att härutinnan vidtoges sådan ändring, att den tekniska sakkunskapens insats i deras verksamhet fördjupades och förstärktes.

Hur åstadkomma ökat deltagande i vattendomstolsarbetet av vattenrättsingenjörerna?

De sakkunniga övergå därefter till behandling av frågan hur en ökning av vattenrättsingenjörernas deltagande i vattendomstolsarbetet borde åstadkommas. Därvid omnämnas först de tre förslag, som i sådant avseende framställts, innebärande det ena, framlagt av vattenrättsdomaren H. K. H. von Sydow, att vattenrättsingenjörerna fortfarande skulle i regel tagas bland innehavare av annan statlig ingenjörstjänst men under den tid de innehade förordnande såsom vattenrättsingenjörer vara befriade från tjänstgöringsskyldighet i viss omfattning i den ordinarie tjänsten, det andra, ett i en inom justitiedepartementet uppgjord promemoria av år 1929 framställt förslag, att till vattenrättsingenjör med sakkunskap särskilt i frågor angående byggande i vatten skulle utses konsulterande ingenjör med skyldighet att under visst antal dagar varje år ägna sig åt vattenrättsingenjörsbefattningen utan annan ersättning än det fastställda årsarvodet, medan vid nuvarande anordning beträffande de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna skulle förbliva, och det tredje, framfört av vattenrättsdomarnas majoritet, att vattenrättsingenjörsbefattningarna gjordes till självständiga tjänster med skyldighet för innehavarna att helt ägna sig åt vattendomstolsarbetet. Efter närmare övervägande av de olika förslagen

(se betänkandet sid. 56—57), komma de sakkunniga till det resultat, att ett verksamt avhjälpande av de anmärkta olägenheterna med avseende å den nuvarande vattendomstolsorganisationen icke kunde åstadkommas på annat sätt än genom en omläggning av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster. Enligt de sakkunniga syntes det icke böra komma i fråga att göra allenast vattenrättsingenjörerna av det ena slaget till heltidstjänstemän, under det att vattenrättsingenjörer, hörande till den andra gruppen, fortfarande skulle hava sina befattningar såsom bisysslor. Detta skulle strida mot den likställighet, som borde råda mellan vattenrättsingenjörerna, och det vore icke uteslutet, att en dylik anordning skulle medföra eller åtminstone få sken av att innebära ett tillbakasättande av de intressen, vilkas tillgodoseende vid vattenmålens avgörande i främsta rummet ankomme på utredning av den icke heltidsanställda ingenjören. Det nära samarbete mellan vattendomstolens båda ingenjörer med tillfällen till rådplägingar och meningsutbyten dem emellan under hela utredningstiden, vilket vore i högsta grad önskvärt, skulle för övrigt icke i tillräcklig utsträckning kunna åvägabringas, om blott den ene av dem bleve fast anställd vid domstolen.

Den mot vattenrättsingenjörernas heltidstjänstgöring framställda invändningen att det kunde befaras, att en ingenjör, som finge sin verksamhet förlagd uteslutande till vattendomstolarna, utestängdes från skapande verksamhet, anse de sakkunniga icke berättigad. Det vore nämligen att märka, att en vattenrättsingenjörs arbete i vattendomstolen icke uteslutande vore av granskande och kontrollerande beskaffenhet. Han hade jämväl att i förekommande fall själv giva uppslag till lösning av tekniska frågor på annat sätt än av en sökande kunde vara föreslaget. Dessutom borde han icke för framtiden — lika litet som han för närvarande vore det — vara helt utestängd från privat teknisk verksamhet. De inskränkningar i dylikt avseende, som nu gällde, borde nämligen väl bebehållas men icke skärpas. Beaktas borde ock, att en vattenrättsingenjör, vilken icke, såsom nu vore fallet, hade även annan tjänst att uppehålla, komme att få mera tid att i facklitteraturen följa de framsteg, som gjordes på teknikens område. Huvudvikten låge vid att vattenrättsingenjörstjänsterna bleve i ekonomiskt avseende så anordnade, att för desamma kunde påräknas ingenjörer, vilka icke blott vore i besittning av en grundlig teoretisk utbildning utan även under sysslande med uppgörande av förslag till vattenbyggnader eller utförande av sådana m. m. förvärvat en betydande praktisk erfarenhet i behandlingen av vattenfrågor och som på grund av de personliga egenskaper, för vilka de gjort sig kända, kunde förväntas med levande intresse komma att ägna sig åt sin befattning. Att sådana män skulle stanna efter i utvecklingen, torde icke behöva befaras.

Förutsättningar för vattenrättsingenjörsbefattningarnas anordnande såsom heltidstjänster.

Allmän förutsättning.

Full sysselsättning kan icke beredas åt tio vattenrättsingenjörer.

De förutsättningar, under vilka vattenrättsingenjörsbefattningarna må kunna anordnas såsom heltidstjänster, göras härefter till föremål för en närmare undersökning av de sakkunniga.

I detta sammanhang erinra de sakkunniga till en början om att en riktig organisatorisk princip tvivelsutan vore, att icke flera såsom självständiga befattningar avsedda statstjänster inrättades än som erfordrades för de göromål, om vilkas utförande det vore fråga. Med andra ord: varje dylik tjänst borde vara så organiserad, att den fullt upptog sin innehavares tid.

Härvid framställde sig, framhålla de sakkunniga, omedelbart den invändningen, att det med bibehållande av nuvarande antal av 10 vattenrättsingenjörer sannolikt icke skulle kunna beredas var och en av dem full sysselsättning. Av införskaffade uppgifter angående det sammanlagda antalet dagar, varunder vattenrättsingenjörerna varit upptagna av vattendomstolsarbetet, framginge nämligen, att under de senaste 5 å 6 åren samma dagantal genomsnittligen utgjort:

	för den vattenbyggnadstekniska ingenjören	för den agrikulturtekniska ingenjören
vid Norrbygdens vattendomstol.....	105 dagar	80 dagar
» Mellanbygdens »	105 »	75 »
» Österbygdens »	170 »	140 »
» Söderbygdens »	130 »	145 »
» Västerbygdens »	145 »	130 »

Då med frånräknande av årlig semester om 45 dagar antalet arbetsdagar för år utgjorde 264, framginge omedelbart av de anförda siffrorna, att — för den händelse vattenrättsingenjörerna för framtiden icke skulle tagas i anspråk för vattendomstolsarbetet i vidare omfattning än hittills — det icke vore tillrådligt att, med bibehållande av det nuvarande antalet vattenrättsingenjörer, göra deras befattningar till heltidstjänster. De sakkunniga framhålla emellertid, att syftet med en dylik förändring av vattenrättsingenjörstjänsterna vore, att vattenrättsingenjörernas sakkunskap skulle kunna i högre grad än för närvarande vore möjligt komma domstolsarbetet till godo och till följd härav deras tid för vattendomstolsarbetet tagas i anspråk i större utsträckning än nu vore fallet, samt utveckla därefter närmare huru vid heltidstjänstgöring vattenrättsingenjörernas tjänstgöring borde gestaltas. Härutinnan anföres i huvudsak:

Förhållandena borde ordnas så, att vattenrättsingenjörerna kunde allt ifrån det ett mål inkommit till vattendomstolen följa detsamma. Granskningen av handlingarna i ansökningsmål borde i första hand verkställas av vattenrättsingenjörerna eller endera av dem, varefter målet, särskilt såvitt anginge däri förekommande tekniska spörsmål, borde föredragas inför vattenrättsdomaren och till honom anmälas, om föreläggande an-

gående komplettering av handlingarna i något avseende erfordrades samt om förberedande undersökning å stället syntes behöfelig. Så snart det läte sig göra, borde vattenrättsdomaren och ingenjörerna gemensamt uppgöra en plan för målets handläggning, så att behandlingen av detsamma vid vattendomstolen kunde försiggå så skyndsamt som möjligt. Den tekniska och ekonomiska granskning och utredning, som borde föregå själva domstolsbehandlingen, skulle av ingenjörerna verkställas med största noggrannhet. På sätt det för närvarande funnes föreskrivet i vattendomstolsstadgan, borde det åligga ingenjörerna att i fall av behov upprätta en skriftlig promemoria rörande den tekniska granskningen. Erfordrades företagande av vattenmängdsmätning, provdämning, provtappning e. d., skulle vederbörande vattenrättsingenjör tillse, att den lämpligaste tidpunkten härför begagnades. Undersökning enligt 11 kap. 45 § vattenlagen borde, då sådan ansåges behöfelig, i regel verkställas av vattenrättsingenjör och, endast om särskilda skäl därtill föranledde, anförtros åt annan sakkunnig. Till underlättande av vattendomstolens syneakttagelser borde i alla mera vidlyftiga mål ene vattenrättsingenjören vid förberedande undersökning före synesammanträdet utföra de avvägningar m. m., som för målets utredning och bedömande vore av nöden. Under hela tiden ett mål vore hos vattendomstolen anhängigt skulle ingenjörerna deltaga i de överläggningar angående detsamma, som vattenrättsdomaren funne erforderliga. Vid avfattningen av utslaget borde, såframt fråga vore om medgivande till utförande av dammanläggning e. d., den beskrivning å anläggningens konstruktion, som utslaget skulle innehålla, i första hand uppgöras av vattenrättsingenjör. Jämväl i övrigt borde ingenjörerna, i den mån vattenrättsdomaren påfordrade det, biträda honom vid utformningen av vattendomstolens utslag. Besiktning jämlikt 13 kap. 1 § vattenlagen å anläggning, till vilken vattendomstolen lämnat medgivande, liksom av vattenmärke, om vars utsättande vattendomstolen meddelat föreskrift, borde i regel anförtros åt vattenrättsingenjör, och detsamma borde också gälla beträffande sådan undersökning, som enligt 12 kap. 7 § vattenlagen skulle hållas i anledning av ansökan om inskrivning i vattenboken. Under överinseende av vattenrättsdomaren borde den vattenbyggnadstekniska ingenjören verkställa vattenboksinskrivningar utom såvitt anginge vattenbokens tredje avdelning, vars förande borde anförtros åt den agrikulturtekniska ingenjören.

I fråga om vattenrättsingenjörernas arbetsbörda framhålla de sakkunniga ytterligare, att en ökning av vattenmålens antal vore att förvänta. Trots den nu rådande lågkonjunkturen hade hittills tillströmningen av mål till vattendomstolarna icke visat någon avgjord tendens till minskning; och man borde kunna räkna med att, så snart förbättrade industriella konjunkturen inträdde, företagarinitiativet komme att ökas och därmed en ökning av antalet ansökningsmål vid vattendomstolarna uppstå.

De sakkunniga redogöra i detta sammanhang för en del speciella omständigheter, som peka i dylik riktning, en redogörelse, som återfinnes å sid. 62 och 63 i betänkandet.

Även med den utökning av vattenrättsingenjörernas arbete, som sålunda vore att motse, torde enligt de sakkunnigas åsikt full sysselsättning under hela året icke kunna beredas samtliga nu befintliga 10 vattenrätts-

Sättet för nedbringandet av vattenrättsingenjörernas antal.

ingenjörer, i varje fall icke de 4 ingenjörer som vore anställda vid de båda norrländska vattendomstolorna. Vid sådant förhållande erfordrades närmare övervägande, på vad sätt antalet ifrågavarande befattningar kunde nedbringas.

Beträffande denna fråga avvisa de sakkunniga först ett framkommet förslag att med bibehållande av vattendomstolornas nuvarande antal och förläggning uppdelna ingenjörernas tjänstgöring mellan flera domstolar såsom opraktiskt och alltför tyngande (betänkandet sid. 63 och 64).

Jämväl mot det av vattenrättsdomarnas majoritet år 1925 framlagda förslaget angående sammanförande av samtliga vattendomstolar till en central organisation rikta de sakkunniga vissa erinringar. Vad som särskilt talade mot en central förläggning vore enligt de sakkunnigas åsikt, att en sådan för landets nordligaste delar skulle medföra allt för stora olägenheter (betänkandet sid. 64).

De sakkunniga hava därefter upptagit till granskning ett av vattenrättsdomaren greve H. A. H. Hamilton i yttrande år 1929 alternativt framställt förslag, innefattande ett nedbringande av antalet vattendomstolar till tre, envar med lokal förläggning, samt inrättande vid varje vattendomstol av två ingenjörstjänster. Såsom en avgörande invändning mot detta förslag framhålla de sakkunniga, att det måste anses i hög grad otillfredsställande, att en stor del — omkring hälften av målen — skulle komma att regelmässigt handläggas och avgöras av domare med mindre kompetens och mindre självständig ställning än vattenrättsdomaren (betänkandet sid 65).

Efter nu antydda överväganden hava de sakkunniga för egen del stannat vid ett förslag, som nära ansluter sig till en av vattenrättsdomarnas majoritet år 1925 alternativt ifrågasatt anordning med fyra vattendomstolar, av vilka den ena skulle vara lokalt förlagd till Norrland och de övriga sammanföras till en gemensam förläggningsort.

*Fyra vatten-
byggnadstek-
niska och tre
agrikulturtek-
niska vatten-
rättsingen-
jörer.*

Därest vattendomstolornas antal, på sätt sålunda antytts, minskades till fyra, kunde man enligt de sakkunnigas mening antaga, att med en vattenbyggnadsteknisk vattenrättsingenjör i en var av domstolorna full sysselsättning skulle uppnås för varje sådan ingenjör. Däremot kunde det tagas för givet, att arbetsbördan icke skulle vara tillräcklig för anställande vid varje vattendomstol av jämväl en agrikulturteknisk ingenjör. Det hade därför synts böra tagas under övervägande, om ej de sistnämnda vattenrättsingenjörernas antal skulle kunna sättas lägre än antalet vattendomstolar, därvid var och en av dessa vattenrättsingenjörer eller vissa av dem ålades skyldighet att tjänstgöra vid mer än en domstol. Härom anföra de sakkunniga:

Såsom redan i det föregående framhållits, torde en dylik uppdelning av en ingenjörs arbete mellan vattendomstolar, som vore förlagda till *skilda* orter, komma i strid med det syftsmål, som man avsåg att vinna med omläggningen av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster. Huru än fördelningen mellan de olika domstolorna av en vattenrättsingen-

jörs tjänstgöringsskyldighet ordnades, vore det uppenbart, att det ständiga samarbete mellan en vattendomstols ledamöter, som skulle genom nämnda reform befordras, icke vore möjligt att genomföra, om en av ingenjör-ledamöterna under periodiskt återkommande tider måste vistas å annan ort för tjänstgöring i annan vattendomstol. I viss mån annorlunda skulle det däremot ställa sig, om de domstolar, mellan vilka en vattenrättsingenjör's arbete skulle uppdelas, vore förlagda till *samma* ort med kansli lokaler såvitt möjligt i samma hus. I ett sådant fall skulle den omständigheten, att ingenjören hade att ägna sig åt arbetet i båda domstolarna, i väsentligt mindre grad utgöra hinder för det åsyftade samarbetet mellan ledamöterna i vardera domstolen.

De sakkunniga erinra härefter om att den av dem angivna förutsättningen för möjligheten att uppdelas en vattenrättsingenjör's tjänstgöring mellan två olika vattendomstolar för närvarande endast föreläge beträffande Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, vilkas kanslier vore förlagda till Stockholm och där inrymda i samma fastighet. En blick på de förut omförmälda uppgifterna angående vattenrättsingenjörernas hittills ått vattendomstolsarbetet ägnade tid gäve emellertid vid handen, yttra de sakkunniga, att redan under nuvarande förhållanden *en* agrikulturteknisk ingenjör icke skulle kunna medhinna på honom ankommande arbete i båda de nyssnämnda domstolarna. Om däremot jämväl Västerbygdens vattendomstol vore förlagd till Stockholm, skulle det icke vara omöjligt att låta det arbete, som krävdes av de agrikulturtekniska vattenrättsingenjörerna vid denna samt Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar, utföras av två dylika ingenjörer. Med all sannolikhet skulle dessa medhinna hela det ifrågavarande arbetet i nämnda domstolar.

De sakkunniga upptaga härefter till behandling och bemötande de skäl, som tala mot en förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm. Härom anföres i huvudsak följande:

Emot en dylik förflyttning kunde visserligen invändningar göras såväl därutinnan, att vattendomstolen bleve i mindre mån tillgänglig för allmänheten inom domkretsen, som ock i det avseendet, att vattenrättsdomaren och vattenrättsingenjörerna, om de icke längre vore bosatta inom domstolens verksamhetsområde, måhända komme att sakna den intima kontakt med ekonomiska och andra förhållanden inom detsamma, vilken för ett rätt avgörande av vattenmålen vore av största betydelse. Då emellertid, såsom i det föregående framhållits, personliga besök å vattendomstolarnas kanslier relativt sällan förekomme, då tågförbindelserna mellan västra Sverige och Stockholm vore synnerligen goda och då enligt vattenlagens föreskrift vattenmål skulle av vattendomstolen prövas antingen vid syn å stället eller vid sammanträde å plats, som vore för parterna välbelägen, syntes anmärkningen om vattendomstolens mindre lättillgänglighet icke böra tillmätas allt för stor betydelse. Att de särskilda förhållanden i hydrografiskt, ekonomiskt och annat avseende, som rädde beträffande skilda delar av domstolens verksamhetsområde, skulle bliva mera främmande för domstolen, om den förlades utanför området, torde icke heller kunna befaras. Det vore härutinnan att märka, att i de fall, då särskild teknisk utredning eller annan förberedande undersökning å stället erfordrades, dylik under-

*Förflyttning
av Västerbygdens vatten-
domstol till
Stockholm.*

sökning för framtiden avsåges skola regelmässigt hållas av vattenrättsingenjörerna eller endera av dem, att de allra flesta vattenmål, som vore att hänföra till de s. k. ansökningsmålen, handlades vid syn på stället, samt att den speciella ortskännedomen beträffande ekonomiska förhållanden, gängse föreställningssätt o. d. i främsta rummet företrädades av vattenrättsnämndemännen.

Å andra sidan skulle, framhålla de sakkunniga, åtskilliga fördelar vinnas genom den ifrågasatta förflyttningen. I sådant avseende framhålles, att de tre till Stockholm förlagda vattendomstolarnas ordförande och ingenjörer bleve lättare i tillfälle att till gagn för en enhetlig domstolsbehandling rådgöra med varandra angående förekommande rättsliga och tekniska spörsmål, att i de fall, då anlitan av sakkunnigt biträde, särskilt på det elektrotekniska området, erfordrades, möjligheten för dessa domstolar att begagna sig av samma sakkunnige skulle befordras, att nödiga extra biträden för utförande av renskrivningsarbete kunde vara gemensamma för de tre domstolarna och därigenom bättre utnyttjas, samt att lösningen av domstolarnas arkivfråga bleve underlättad.

De sakkunniga uttala till sist, att de, då en förflyttning av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm å ena sidan icke skulle medföra några större olägenheter och å andra sidan vore så gott som nödvändig för åvågabringande av en ändamålsenlig organisation av de torrläggningssakkunniga vattenrättsingenjörernas tjänster, icke tvekade att föreslå nämnda förflyttning.

Arbetsbelastningen vid den nordligaste vattendomstolen.

Vad därefter beträffade den för norra Sverige avsedda vattendomstolen, anmärka de sakkunniga, att av sammanställningarna över antalet till vattendomstolarna inkomna och där avgjorda mål tydligt framginge, hurusom vardera av de båda norrländska vattendomstolarna under de gångna åren haft färre mål att behandla än var och en av de övriga vattendomstolarna, även om skillnaden icke kunde sägas vara påfallande stor. Om man, fortsätta de sakkunniga, närmare undersökte målens beskaffenhet och därjämte toge hänsyn till att motsättningarna mellan de intressen av olika slag, vilka i vattenmålen merendels komme i fråga, vore väsentligt mindre framträdande i de nordliga delarna av landet än i södra Sverige, torde man kunna slå fast, att de båda norrländska vattendomstolarnas arbetsbörda hittills icke obetydligt understigit den, som åvilat de andra vattendomstolarna. Särskilt gällde detta i fråga om vattenrättsingenjörernas arbete. Skulle en minskning av vattendomstolarnas antal kunna genomföras, torde det därför vara tydligt, att detta borde ske på sådant sätt, att Norrbygdens och större delen av Mellanbygdens vattendomstolars domsområden förlades till en av dessa domstolar, under det att den andra indroges. Ett förläggande av nämnda domsområden i deras helhet till en vattendomstol skulle medföra, icke blott att vattenrättsdomarens arbetsbörda i sådant fall skulle bliva allt för stor, utan även att verksamhetsområdet finge en så betydande utsträckning, att domarens och

ingenjörernas resor, särskilt i betraktande av kommunikationsförhållandena i Norrland, skulle i alltför hög grad taga tid och krafter i anspråk.

Väl kunde den agrikulturtekniske vattenrättsingenjören vid denna domstol icke beräknas erhålla full sysselsättning året om och ej heller läte det sig göra att bereda honom fyllnadsarbete vid någon av de andra vattendomstolarna i vidare mån, än att det borde åligga honom likaväl som de övriga vattenrättsingenjörerna att vid jäv eller annat förfall för annan vattenrättsingenjör ävensom i övrigt i fall av behov tjänstgöra vid annan vattendomstol, i den mån det kunde ske utan hinder för arbetet vid den domstol, där han vore anställd. Det oaktat borde jämväl hans syssla göras till en självständig tjänst utan förening med annan, så mycket hellre som den tid av året, då han kunde väntas vara fri från arbete vid vattendomstolen, icke lämpade sig för utförande av lantbruksingenjörsgöromål. Här föreläge en sådan nödfallssituation, då ett undantag finge anses berättigat från den i det föregående såsom riktig be-tecknade principen att varje självständig statstjänst borde vara så organiserad, att den fullt upptoge sin innehavares tid.

De sakkunnigas organisationsförslag kan alltså sammanfattas sålunda:

Vattendomstolarnas antal minskas till fyra, därav de tre för södra och mellersta Sverige förläggas till Stockholm. Vid var och en av dessa vattendomstolar anställs en vattenbyggnadsteknisk vattenrättsingenjör med heltidstjänstgöring. Vid den för nordligaste delen av landet avsedda vattendomstolen anställs vidare en torrläggningssakkunnig vattenrättsingenjör samt vid de tre övriga domstolarna gemensamt två dylika vattenrättsingenjörer, samtliga dessa ingenjörer likaledes med heltidstjänstgöring.

Sammanfattning.

Såsom framgår av vad nyss anförts, föreslå de sakkunniga, att minskningen i antalet vattendomstolar från fem till fyra åstadkommes på det sätt, att med Norrbygdens vattendomstols område förenas större delen av Mellanbygdens vattendomstols område samt att återstoden tillägges Österbygdens vattendomstol. Gränsen mellan Österbygdens och Mellanbygdens vattendomstolars områden utgöres för närvarande av vattendelaren mellan Ljusnans och söder därom belägna vattenområden. De sakkunniga hava ansett, att Norrbygdens vattendomstol bör erhålla Ångermanälvens och söder därom belägna vattenområden till Indalsälvens, varemot sistnämnda vattenområde tillika med de söder därom belägna områden, som nu tillhöra Mellanbygdens vattendomstol, skola överflyttas till Österbygdens vattendomstol.

Vattendomstolarnas områden.

I anledning av denna utökning av området för Österbygdens vattendomstol borde, framhålla de sakkunniga, ytterligare den jämkning i sistnämnda domstols område vidtagas, att, till förebyggande av en alltför stor ökning i arbetsbördan, därifrån till Söderbygdens vattendomstol överflyttades området söder om Mälarens vattenområde eller Tyresåns. Trosaåns. Svartaåns, Nyköpingsåns och Kilaåns vattenområden. Söderbygdens vat-

tendomsstols område i övrigt liksom även Västerbygdens skulle lämnas orubbade.

Med den av de sakkunniga föreslagna indelningen skulle av de under åren 1919—1930 behandlade målen antalet mål hava utgjort:

vid Norrbygdens vattendomsstol	717	eller i genomsnitt per år cirka	60
» Österbygdens	795	» » » » » » »	66
» Söderbygdens	654	» » » » » » »	55
» Västerbygdens	552	» » » » » » »	46.

Vattendomsstolarnas personal och personalens åligganden.

De sakkunniga övergå härefter till behandling av frågan om den för den föreslagna organisationen av vattendomsstolarna erforderliga personalen och samma personals åligganden.

Personalbehov.

Härvid erinra de sakkunniga, hurusom redan av det föregående framginge, att vid en var av de fyra vattendomsstolarna skulle vara anställda en vattenrättsdomare, en vattenrättsingenjör med sakkunskap och erfarenhet särskilt beträffande byggande i vatten samt en vattenrättssekreterare, att för hela landet skulle finnas tre vattenrättsingenjörer med sakkunskap och erfarenhet särskilt i frågor om torrläggning av mark, samt att av sistnämnda ingenjörer en skulle vara anställd vid Norrbygdens vattendomsstol, en vid Mellanbygdens och Västerbygdens vattendomsstolar gemensamt och en vid Söderbygdens och Västerbygdens vattendomsstolar gemensamt. Ytterligare erfordrades för varje vattendomsstol en vattenrättsamanuens och minst ett skrivbiträde.

Vid tillfällig anhopning av mål hos en eller annan vattendomsstol kunde dessutom anställande av biträdande vattenrättsdomare och eventuellt även biträdande vattenrättssekreterare bliva erforderligt.

Ordinarie stat.

Av denna personal borde, såsom i det föregående närmare utvecklats, i varje fall domarpersonalen eller vattenrättsdomarna och vattenrättsingenjörerna uppföras å ordinarie stat; och syntes jämväl å sådan stat böra uppföras en skrivbiträdesbefattning vid varje vattendomsstol.

Huruvida jämväl vattenrättssekreterarna borde göras till ordinarie tjänstemän kunde vara föremål för olika meningar. För kontinuiteten i arbetet vore det visserligen av vikt, att vattenrättssekreterarnas anställning icke vore av allt för tillfällig natur, men då deras befattningar i regel icke borde vara avsedda såsom sluttjänster, syntes övervägande skäl tala mot att sätta dem på ordinarie stat. Att vattenrättsamanuenserna likaledes borde anställas endast medelst förordnande, vore självfallet.

I fråga om befattningarnas tillsättande anföra de sakkunniga, att utnämning av vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer givetvis skulle ankomma på Kungl. Maj:t, vilken jämväl, såsom hittills, borde meddela förordnanden för vattenrättssekreterare, i samtliga fall efter föregånget förslag av vattenöverdomstolen. På sistnämnda domstol borde ankomma att efter vederbörande vattenrättsdomares förslag tillsätta ordinarie skrivbi-

träde, varemot vattenrättsamanuenser liksom hittills borde antagas av vattenrättsdomaren.

Beträffande de olika befattningshavarnas tjänsteäligganden torde få hänvisas till vad statsrådsprotokollet (sid. 22 och 23) i ämnet innehåller.

*Tjänste-
äligganden.*

I sammanhang härmed har frågan om viss daglig tjänstetid upptagits till behandling, varjämte meddelats, att den särskilda personal, som för närvarande är förordnad vid Västerbygdens vattendomstol för behandling av målet angående Vänerns reglering, även vid genomförande av den föreslagna organisationen av vattendomstolarna ansetts böra bibehålla sin anställning, intill dess målet blivit vid vattendomstolen slutfört, samt att den föreslagna förflyttningen av Västerbygdens vattendomstol till Stockholm icke gällde den för handläggning av nämnda mål bildade särskilda avdelningen av domstolen.

De sakkunniga övergå därefter till behandlingen av frågan om lönenivån för de skilda befattningshavarna vid vattendomstolarna, (sid. 80—82 i betänkanDET).

*Avlönings-
förmåner.
Lönenivå.*

Vad först angår vattenrättsdomarna framhålles, att det med hänsyn till angelägenheten av att fortfarande kunna såsom sådana förvärva ordinarie häradshövdingar, vilka tidigare såsom biträdande vattenrättsdomare eller vattenrättssekreterare förvärvat erfarenhet i behandlingen av vattenmål, vore nödvändigt bestämma löneförmånerna så, att de ekonomiska villkoren bleve ungefärligen lika med dem som gällde för häradshövdingarna i de mera givande domsagorna. Från nu angivna synpunkt och i betraktande även därav att lönerna åt vattenrättsingenjörerna måste bestämmas till jämförelsevis höga belopp, syntes vattenrättsdomarnas löner böra fastställas så, att de kunde påräkna en sammanlagd årsinkomst i tjänsten av 18,000—20,000 kronor.

I fråga om vattenrättsingenjörerna betona de sakkunniga, att därest syftet med den tekniska sakkunskapens insättande i vattendomstolen verkligen skulle vinnas, det vore av synnerlig vikt att för samma befattningar kunna erhålla ingenjörer, som i avseende å teoretisk och praktisk duglighet stode på höjden inom sitt fack. I betraktande härav borde löneinkomsten för en vattenrättsingenjör uppgå till minst 16,000 kronor årligen.

För vattenrättssekreterarna vore någon ökning av deras nuvarande löneförmåner icke av nöden.

I fråga om skrivbiträdena uppbyure väl för närvarande två vid Västerbygdens och ett vid Norrbygdens vattendomstol anställda biträden enligt Kungl. Maj:ts särskilda medgivanden avlöning i likhet med kontorsbiträden vid de centrala verken, men de sakkunniga ansåge sig sakna anledning att för vattendomstolarnas skrivbiträden i allmänhet föreslå bättre löneställning än den, som enligt avlöningsreglementet tillkomme skrivbiträde. Vad vattenrättsamanuenserna anginge, syntes lönen för dem böra bestämmas lika som för förste amanuenser vid statsdepartement och centrala ämbetsverk.

Löneplan.
(betänkandet
sid. 82—85).

De sakkunniga förorda, att allmänna avlöningsreglementet blir tillämpligt å vattendomstolarnas befattningshavare. Vid ett inordnande av de särskilda befattningarna i reglementet mötte emellertid i fråga om vattenrättsdomarna och vattenrättsingenjörerna vissa svårigheter, beroende därpå att någon motsvarande befattning för närvarande icke upptoges i dettas tjänsteförteckning. Med hänsyn härtill föreslå de sakkunniga, att den av dem förordade lönestandardens åstadkommes på det sätt, att det för vattenrättsingenjörerna nu gällande systemet med — utöver den fasta lönen — dagarvode för varje dags tjänstgöring i vattendomstolen m. m. för dem bibehålles samt utvidgas till att avse jämväl vattenrättsdomarna, ett system som i övrigt innebure den fördelen, att löneförmånernas storlek i viss mån komme att rätta sig efter arbetsbördan. Befattningen såsom vattenrättsdomare föreslås skola hänföras till lönegraden A 2 (avlöning å G-ort 15,000 kronor) och befattningen såsom vattenrättsingenjör till lönegraden B 30 (avlöning å G-ort lägst 10,500 kronor högst 11,940 kronor). Med utgångspunkt härifrån och då antalet uppburna dagarvoden kunde beräknas komma att utgöra för vattenrättsdomare cirka 45 och för vattenrättsingenjör cirka 80 om året, hemställa de sakkunniga, att dagarvodet bestämmes till ett belopp av 50 kronor. Härigenom skulle de sammanlagda löneförmånerna å G-ort, dyrtidstillägg oberäknat, komma att uppgå till för vattenrättsdomare 17,250 kronor och för vattenrättsingenjör lägst 14,500 kronor och högst 15,940 kronor. De sakkunniga anföra i detta sammanhang, att emot anordningen med dagarvoden måhända skulle kunna riktas den anmärkningen, att vederbörande vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer kunde tänkas bliva frestade att för erhållande av större löneinkomster begagna flera dagar till domstolssammanträden och undersökningsförrättningar än med en klok planering av arbetet strängt taget vore behöfligt. De sakkunniga vore för sin del övertygade om att någon risk härför icke föreläge. Ville man emellertid förebygga all frestelse i nämnda hänseende, kunde detta lämpligen ske genom fastställande av visst maximum för år räknat beträffande antalet dagarvoden, och föreslås såsom dylikt maximum 60 för vattenrättsdomare och 90 för vattenrättsingenjör.

I fråga om skrivbiträdena erinra de sakkunniga, att dessa enligt vad förut sagts borde placeras i lönegraden B 2 i allmänna avlöningsreglementet.

Vad härefter angår löneplaceringen för de befattningshavare, vilka icke föreslagits till ordinarie anställning, föreslås för vattenrättssekreterarna lönegraden B 27, vilket skulle skänka tjänsteinnehavaren en begynnelselön å G-ort av 9,060 kronor och för vattenrättsamanuenserna lönegraden 18 i löneplanen för icke-ordinarie befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, vilket å G-ort vid heltidstjänstgöring skulle medföra en begynnelselön av 4,596 kronor. För vattenrättssekreterarna borde därejämte i samband med fastställande

av avlöningsförmånerna föreskrivas, att i övrigt skulle i tillämpliga delar lända till efter rättelse de stadganden, som för ordinarie tjänstemän inom lönegrad B 27 meddelats i avlöningsreglementet jämte tillhörande tillämpningsföreskrifter och tilläggsbestämmelser.

Under erinran att enligt 35 § gällande stadga angående tjänstgöringen vid vattendomstolarna utbetalning av vattenrättsdomares och vattenrättssekreterares lön samt vattenrättsingenjörers årsarvode skedde i förskott för varje månad, hemställa de sakkunniga, att, i likhet med vad som ägde rum vid 1921 års allmänna löne reglering, de vattenrättsdomare, vattenrättsingenjörer och vattenrättssekreterare, vilka erhöles fortsatt anställning vid vattendomstolarna, måtte berättigas att vid ingången av den månad, då löne regleringen trädde i kraft, uppbära så stort belopp, som skulle i förskott för samma månad utgivits till dem, om den ditillsvarande ordningen fortfarande varit gällande.

I fråga om semester erinra de sakkunniga om behovet av att nu gällande medgivande till densammes förläggande för vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare till ett påföljande års tre första månader alltjämt bibehölles i kraft samt utsträcktes till att avse jämväl vattenrättsingenjörerna.

Under framhållande av att vattenrättsnämndemännen för beivstande av sammanträde med vattendomstolen eller undersökningsförrättning jämlikt 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen ofta nödgades flera dagar i följd lämna sitt dagliga arbete, tillstyrka de sakkunniga, att det vattenrättsnämndemännen av dylik anledning tillkommande dagarvudet måtte höjas till det belopp, 20 kronor, varmed arvudet ursprungligen utgått.

Angående pension åt de vid vattendomstolarna anställda ordinarie befattningshavare erfordrades ej, erinra de sakkunniga, några särskilda bestämmelser, därest, såsom föreslagits, dessa inordnades under det allmänna civila avlöningsreglementet. Deras rätt till pension komme nämligen att vara reglerad — förutom genom lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension — genom kungörelsen den 29 juni 1921 med bestämmelser för vissa tjänstemän vid statsdepartement och andra till den civila statsförvaltningen hörande verk i fråga om rätt till pension med de ändringar, som däri sedermera blivit vidtagna. Enligt de sålunda gällande bestämmelserna komme pensionen för vattenrättsdomare att utgöra 7,896 kronor och för vattenrättsingenjör 6,996 kronor.

I samband med organisationsförslaget hava de sakkunniga jämväl utarbetat förslag till ändring av 11 kap. 95 § vattenlagen, syftande till en höjning av de i nämnda lagrum omförmälda avgifter med i stort sett 50 procent.

Den närmare motiveringen för de sakkunnigas ståndpunkt återfinnes å sid. 88 i betänkandet.

*Övergångs-
avlöning.*

Semester.

*Dagarvoden
åt vattenrätts-
nämndemän.*

Pension.

*Vatten-
domstols-
avgifter.*

Tidpunkten
för den nya
organisa-
tionens
ikraft-
trädande.

Såsom tidpunkt för den nya organisationens ikraftträdande förordade de sakkunniga den 1 oktober det år, då omorganisationen beslutades.

Motiveringen härtill finnes å sid. 26 i statsrådsprotokollet.

Kostna-
derna för
den nya
organisa-
tionen.

Årliga kostnaden för den nya organisationen av vattendomstolarna beräknas av de sakkunniga till i runt tal 261,900 kronor, därav 191,400 kronor belöpa på avlöningar till ordinarie befattningshavare och vikariatsersättningar samt 70.500 kronor å avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, extra renskrivningshjälp och dagarvoden till vattenrättsnämndemän.

Årliga
kostnader.

De av de sakkunniga uppgjorda förslagen till avlöningsstater hava följande utseende:

Ordinarie avlöningsstat:

1 vattenrättsdomare (lönegrad A 2, ortsgrupp F):		
lön	kronor	14,700
dagarvoden ¹	»	3,000
3 vattenrättsdomare (lönegrad A 2, ortsgrupp G):		
lön	»	45,000
dagarvoden ¹	»	9,000
2 vattenrättsingenjörer (lönegrad B 30, ortsgrupp F):		
lön	»	22,440
dagarvoden ²	»	7,000
5 vattenrättsingenjörer (lönegrad B 30, ortsgrupp G):		
lön	»	57,300
dagarvoden ³	»	21,000
1 skrivbiträde (lönegrad B 2, ortsgrupp F)	»	2,430
3 skrivbiträden (lönegrad B 2, ortsgrupp G)	»	7,560
Vikariatsersättningar	»	2,000
		Kronor 191,430.

Extra stat:

1 vattenrättssekreterare (lönegrad B 27, ortsgrupp F)	kronor	8,820
3 vattenrättssekreterare (lönegrad B 27, ortsgrupp G)	»	27,180
1 vattenrättsamanuens (lönegrad 18, ortsgrupp F)	»	4,440
3 vattenrättsamanuenser (lönegrad 18, ortsgrupp G)	»	13,788
Extra renskrivningshjälp	»	6,000
Dagarvoden till vattenrättsnämndemän m. m.	»	10,272
		Kronor 70,500.

¹ För varje vattenrättsdomarbefattning har beräknats 60 dagarvoden.

² För varje befattning har beräknats 70 dagarvoden.

³ För envar av 3 vattenbyggnadstekniska ingenjörsbefattningar har beräknats 80 och för envar av 2 agrikulturtekniska ingenjörsbefattningar 90 dagarvoden.

Till oförmälda kostnader för nyorganisationen, 261,900 kronor, kommer, så länge det förut oförmälda målet angående Vänerens reglering är anhängigt vid Västerbygdens vattendomstol, utgiften för den särskilda avdelning av nämnda domstol, som inrättats för handläggning av samma mål. Sistnämnda utgift har av de sakkunniga beräknats till omkring 48,000 kronor om året. Då de från anslaget till vattendomstolarna hittills bestridda kostnaderna för samma domstolar utgjort cirka 250,000 kronor om året, häri inberäknad utgiften för berörda domstolsavdelning, innebär de sakkunnigas förslag sålunda en kostnadsökning av skenbart cirka 60,000 kronor om året. Denna ökning komme emellertid, framhålla de sakkunniga, att motvägas *dels* av minskad belastning å andra huvudtitelns allmänna expensanslag, varifrån kostnaden för skrivbiträden vid vattendomstolarna för närvarande bestrides, och å samma huvudtitels anslag till dyrtidstillägg, *dels ock*, vid bifall till de sakkunnigas förslag om höjning av vattendomstolsavgifterna, genom de ökade inkomster, som därigenom skulle komma att tillföras statskassan. Då minskningen i belastningen å de nämnda anslagen beräknas till sammanlagt (16,000 + 27,000) 43,000 kronor och den ökade inkomsten av vattendomstolsavgifterna till 10,500 kronor årligen, skulle sålunda den verkliga kostnadsökningen enligt de sakkunnigas förslag utgöra allenast omkring 6,500 kronor årligen.

De sakkunniga framhålla slutligen nödvändigheten av att vattendomstolarna på statens bekostnad försåges med de avvägnings- och vattenmätninginstrument m. m., vilka erfordrades för utförande av vattenrättsingenjörernas arbete i tjänsten. Den engångskostnad, som härav föranledes, beräknas till omkring 8,000 kronor.

Engångskostnad.

I anledning av de sakkunnigas betänkande hava, på grund av remisser, utlåtanden avgivits: av vattenöverdomstolen över betänkandet i dess helhet, av statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd, såvitt angår frågan om vattendomstolarnas uppförande å ordinarie stat och därmed i samband stående spørsmål, samt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen — efter hörande av Svenska vattenkraftföreningen och Svenska teknologföreningen — och lantbruksstyrelsen, så vitt angår frågan om vattenrättsingenjörstjänsternas anordnande såsom heltidstjänster och uppförande å ordinarie stat.

Yttranden i anledning av betänkandet.

I fråga om innehållet av dessa yttranden får utskottet hänvisa till sid. 28—43 i statsrådsprotokollet.

I samband med Kungl. Maj:ts förevarande proposition har utskottet till behandling förehåft en inom andra kammaren av friherre *Th. Alströmer* m. fl. väckt motion, nr 474, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta, att Västerbygdens vattendomstol skall förläggas till lämplig plats inom sin domkrets och icke förflyttas till Stockholm, samt att vederbörande

Motion

utskott måtte vidtaga de ändringar i den föreslagna staten, som möjligen härav kunna föranledas.

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, får utskottet hänvisa till motionen.

Departementschefen.

En definitiv organisation av vattendomstolarna erforderlig.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Det var ganska naturligt, att åt den organisation av vattendomstolarna, som i samband med vattenlagens utfärdande år 1918 infördes, kom att givas en i viss mån provisorisk karaktär. Förhållandet betingades av den genomgripande förändring vattenlagstiftningen då undergick och svårigheten att med ledning av tidigare erfarenhet erhålla en tillförlitlig uppfattning angående arbetsbördans omfattning och organisationens lämplighet. En följd härav blev, att denna organisation fick en mera tillfällig anordning samt att också de erforderliga domarebefattningarna — i viss mån i strid mot vad eljest allmänt anses böra äga rum — icke gjordes ordinarie utan allenast tillsattes på förordnande. En omständighet, som härtill medverkade, var den redan då föreliggande frågan om en rättegångsreform och ovissheten huruvida vattendomstolarnas bibehållande stode i överensstämmelse med de principer, som för denna kunde bliva bestämmande. Från skilda håll framhölls dock angelägenheten av att ett dylikt provisorium icke borde fortvara längre än som vore oundgängligen nödvändigt. De år, som sedan dess förflutit, hava lämnat rika tillfällen att pröva den då antagna organisationens ändamålsenlighet. Det får ock numera, såsom utredningen i detta ärende giver vid handen, anses ådagalagt, att vattendomstolarna på ett i det stora hela lyckligt sätt fyllt sin uppgift och varit i hög grad ägnade att tillgodose de intressen, som åsyftades vid deras inrättande. Någon meningsskiljaktighet torde sålunda icke råda därom, att de i annans rätt ofta djupt ingripande förfoganden, som äro förknippade med ett vattenföretag, och de ej sällan starka intressemötsättningar, som därvid uppkomma, inför vattendomstolarna erhålla en allsidig och sakkunnig behandling samt att dessa domstolar i sin verksamhet också lyckats tillvinna sig allmänhetens förtroende. Till detta gynnsamma resultat torde framför allt hava bidragit domstolarnas sammansättning och den samverkan, som därvid eftersträvats mellan den juridiska insikten, den tekniska sakkunskapen och det allmänna lekmannaomdömet. Någon svårighet har icke yppats att åvägabringa ett nära och förtroendefullt samarbete mellan domstolens ledamöter, som sålunda tillföra domstolen kunskaper och erfarenhet från skilda verksamhetsområden, något som är desto viktigare som detta samarbete otvivelaktigt utgör denna organisations egentliga styrka och bärkraft.

De hinder, som vid vattenlagens antagande ansetts föreligga mot ett definitivt fastställande av vattendomstolarnas organisation, torde alltså numera hava bortfallit. Vad särskilt angår rättegångsreformens inverkan å denna fråga synes det mig ligga i öppen dag att något samband dem emellan

icke kan anses föreligga. Behovet av en specialdomstol för vattenmålens behandling minskas uppenbarligen icke efter genomförandet av en rättegångsreform. Ej heller innehålla de av förra årets riksdag godkända huvudgrunderna för rättegångsreformen något, som ej låter sig förena med vattendomstolarnas bibehållande.

Det skäl, som i främsta rummet talar för vattendomstolsorganisationens slutgiltiga fastställande, är alltjämt, att domaretjänster icke böra innehavas på till tiden begränsade förordnanden. Till minskande av de betänkligheter, som särskilt i fråga om vattenrättsdomarebefattningarna måste inställa sig mot en dylik anordning, hade inom lagrådet vid dess granskning av vattenlagsförslaget uttalats, att till vattenrättsdomare borde förordnas allenast personer, som innehade ordinarie domareämbeten. Endast härigenom kunde tillgodoses kravet att vattenrättsdomaren ägde en fullt betryggad självständighet gent emot de intressen, mellan vilka han hade att skilja. I överensstämmelse med detta uttalande hava också i regel till vattenrättsdomare utsetts innehavare av ordinarie domarebefattningar, i allmänhet häradshövdingar. Av de nuvarande vattenrättsdomarna äro fyra häradshövdingar, som under tiden för sina vattenrättsdomareförordnanden åtnjuta ledighet från förvaltningen av de dem anförtrodda domsagorna. På detta sätt övervältras emellertid vikariatssystemets nackdelar på den allmänna rättsskipningen. Oegentligheten i en dylik anordning framträder desto starkare som strävandena numera alltmera inriktas på att i möjligaste mån begränsa vikariatssystemet vid häradsrätterna. Även ur den allmänna rättsskipningens synpunkt ligger alltså, såsom ock av vattenöverdomstolen framhållits, stor vikt uppå, att vattenrättsdomarna göras till ordinarie innehavare av sina befattningar.

Vad nu sagts om vattenrättsdomarna äger jämväl sin tillämpning i fråga om vattenrättsingenjörerna. Med hänsyn till de maktpåliggande uppgifter, som åligga vattenrättsingenjörerna, är det av den största vikt, att dessa intaga en fullt självständig ställning. Vattendomstolarnas verksamhet är i hög grad beroende av tillförlitligheten och noggrannheten av de tekniska utredningar, som falla på ingenjörernas lott. Betydelsen härav framträder desto starkare som vattendomstolen är den enda instans, i vilken den tekniska sakkunskapen är företrädd. I stort sett är därför den tekniska utredningen vid vattendomstolen grundläggande för målets behandling i överinstanserna. Vid vattendomstolarnas inrättande framstod det därför som angeläget, att till dessa befattningar kunde förvärvas personer, som ägde såväl grundliga teoretiska insikter och praktisk erfarenhet som ock en fullt oberoende ställning. Vad särskilt angår kravet på vattenrättsingenjörernas oberoende ansågs detta böra tillgodoses på det sätt, att till vattenrättsingenjörer allenast förordnades personer, som vore innehavare av statstjänst. Denna synpunkt har ock alltjämt varit bestämmande vid de förordnanden, som meddelats å dessa befattningar. De vattenrättsingen-

*Olägenheter
av det nu-
varand
provisoriet.*

*Vattenrätts-
domarna*

*Vattenrätts-
ingenjörerna.*

jörer, som inom vattendomstolarna företråda agrikulturtekniken, hava sålunda undantagslöst utsetts bland statens lantbruksingenjörer, liksom till vattenbyggnadstekniska ingenjörer, med ett undantag, förordnats distriktschefer eller distriktsingenjörer vid väg- och vattenbyggnadsdistrikten. Mot en dylik ordning kan uppenbarligen riktas samma anmärkning, som nyss av mig framhållits i fråga om vattenrättsdomarna, eller den att vikariatssystemets olägenheter allenast överflyttas på andra förvaltningsgrenar. Under den tid, som anordningen bestått, hava upprepade klagomål häremot framförts av de myndigheter, under vilka dessa tjänstemän lyda. Det torde också ligga i sakens natur, att förhållanden av detta slag — även om de kunna godtagas såsom ett provisorium — dock icke böra tillåtas att fortvara under en alltför lång tidrymd.

I detta sammanhang må ock framhållas, att under de sista åren genomförts vissa organisatoriska förändringar inom väg- och vattenbyggnadsstaten, varigenom den nuvarande distriktsorganisationen indragits. Den utväg, som tidigare stått till buds för rekrytering av de vattenbyggnadstekniska ingenjörsbefattningarna, är alltså för framtiden stängd. Uppenbarligen är detta förhållande i hög grad ägnat att aktualisera frågan om en slutgiltig lösning av vattendomstolarnas organisationsproblem.

Vattenrättsingenjörernas tjänstgöring bör anordnas som heltids-tjänst.

Vid vattendomstolarnas inrättande ansågos vattenrättsingenjörsbefattningarna icke böra göras till heltidstjänster utan anordnas som bisysslor vid sidan av den ordinarie statsanställningen. Man utgick härvid från att vattenrättsingenjörernas arbetsuppgifter inom vattendomstolen icke vore tillräckliga för att bereda honom full sysselsättning. Från vattenrättsdomarnas sida har gång efter annan med styrka framhållits, att denna anordning vore i hög grad hinderlig för arbetet inom vattendomstolarna, i det att den icke lämnade tillfälle till anlåtande av vattenrättsingenjörernas arbetskrafter i den utsträckning, som vore erforderlig för domstolens verksamhet. För att det nu antydda syftet skulle nås vore enligt vattenrättsdomarnas åsikt nödvändigt, att vattenrättsingenjörsbefattningarna, i likhet med andra statstjänster, anordnades som heltidstjänster. Liknande synpunkter hava framhållits jämväl av de myndigheter, hos vilka ifrågavarande tjänstemän innehava ordinarie anställning. Av dessa myndigheter hava, såsom förut antytts, anmärkts, att dessa tjänstemäns anställning vid vattendomstolarna menligt återverkade på de arbetsuppgifter, som åvilade dem i deras ordinarie anställning.

Skäl för uppskov med organisationens definitiva fastställande.

Av de i ärendet hörda myndigheterna har i allmänhet vitsordats behovet av att vattendomstolarnas organisationsfråga nu erhöles sin lösning. Där emot har i några yttranden gjort sig gällande en viss tveksamhet, huruvida tidpunkten för en omorganisation ännu vore inne. Statskontoret har i detta hänseende erinrat om den bekymmersamma statsfinansiella situationen. Då den ifrågasatta omorganisationen icke syntes kunna genomföras utan ökade kostnader, borde detta förhållande enligt statskontorets åsikt föranleda ett uppskov för tillfället, helst riksdagen på sin tid uttalat sig

för nedbringande av kostnaderna för vattendomstolarna. Vad statskontoret sålunda framhållit är uppenbarligen värt allt beaktande. Enligt min mening synes det dock icke vara uteslutet att jämväl inom den nuvarande kostnadsramen nå det åsyftade resultatet. Däremot torde de verkställda utredningarna oförtydligt giva vid handen, att någon mera väsentlig minskning i nuvarande utgifter för vattendomstolarna icke står att ernå, vare sig den nuvarande organisationen bibehålles eller en omorganisation kommer till stånd. Med hänsyn till nu angivna förhållanden torde vad statskontoret anfört för ett uppskov icke kunna ur statsfinansiell synpunkt tillmätas någon avgörande betydelse.

Jämväl andra skäl för ett uppskov hava anförts. Sålunda har statskontoret gjort gällande, att med sakens ordnande icke brådska de, då numera fyra av de fem vattenbyggnadstekniska vattenrättsingenjörerna i egenkap av förutvarande distriktstjänstemän vid väg- och vattenbyggnadsstaten överförts å indragningsstat och sålunda torde hava mera tid än förut att ägna sig åt domstolsarbetet. Detta förhållande har gjort det möjligt att med lösningen av vattendomstolarnas organisationsfråga tillvidare kunnat anstå. Emellertid komma redan under loppet av nästa år två av nämnda ingenjörer, nämligen de vid de båda nordligare vattendomstolarna anställda, att inträda i pensionsåldern i den ordinarie tjänsten, vadan deras kvarstannande såsom vattenrättsingenjörer någon mera avsevärd tid icke torde vara att påräkna. Uppskovets varaktighet skulle sålunda inskränka sig till ett fåtal år. Att utnyttja denna ytterligare frist synes mig så mycket mindre tillrådligt, som det framstår som en angelägenhet av vikt, att vid tiden för omförmälda båda ingenjörers avgång en ny ordning å ifrågavarande område redan föreligger. I motsatt fall torde det nämligen med hänsyn till de berörda domstolarnas förläggning visa sig möta synnerliga svårigheter att erhålla tillräckligt kvalificerade innehavare av de ledigblivande tjänsterna.

Allmänna civilförvaltningens lönenämnd har ansett, att med reglering av vattenrättsdomarnas löner borde anstå i avbidan på motsvarande reglering för häradshövdingarna och hovrätternas ledamöter, därom vissa förslag föreligga. Gentemot vad lönenämnden härutinnan anfört anser jag mig böra framhålla, att löneruleringsfrågan för vattenrättsdomarna icke någonsin satts i samband med hovrättsrådets löneställning. Visserligen råder, såsom lönenämnden erinrat, ett sådant samband mellan vattenrättsdomarna och häradshövdingarna. Detta förhållande synes mig emellertid icke böra vara avgörande för frågan om vattenrättsdomarnas överförande på ordinarie stat, blott därvid tillses att detta samband icke brytes. I detta sammanhang må framhållas, att det förslag, som jag på denna punkt ämnar framlägga, icke innefattar någon rubbning av den löneställning, som för närvarande tillkommer vattenrättsdomarna och som senast faststälts av 1923 års riksdag. Därest ur andra synpunkter en överflyttning av vattenrättsdomarna på ordinarie stat anses önskvärd,

torde den omständigheten, att häradshövdingarnas lönefråga med all sannolikhet ännu icke på flera år kan bringas till sin lösning, icke böra stå hindrande i vägen för en sådan åtgärd. Med all sannolikhet torde en definitiv löneroglering för häradshövdingarna komma till stånd först i samband med rättegångsreformens genomförande. Uppenbarligen skulle, såsom jag tidigare framhållit, det vara förenat med stora olägenheter att låta med vattenrättsdomarnas överförande å ordinarie stat anstå till nämnda tidpunkt.

Härmed torde jag i allt väsentligt hava berört de skäl, som anförts mot ett omedelbart upptagande till behandling av vattendomstolarnas organisationsfråga. Såsom av det anförda framgår, har jag funnit dessa skäl icke vara av den vikt, att de böra leda till ett undanskjutande av denna fråga. Jag övergår härefter till redogörelsen för min egen ståndpunkt till föreliggande spörsmål.

*Organisa-
tionens ut-
formning.*

Såsom framgår av det förut anförda innefattar vattendomstolarnas organisationsproblem två särskilda spörsmål, avseende det ena den egentliga domarepersonalens överförande på ordinarie stat och det andra en omläggning av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster. I båda dessa frågor hava samtliga i målet hörda myndigheter och sammanslutningar givit de sakkunnigas förslag sin principiella anslutning.

Därest sålunda enighet råder om de principer, vilka böra ligga till grund för lösningen av vattendomstolarnas organisationsproblem, framstår det emellertid utan vidare, att dessa principers tillämpning i föreliggande fall är förknippad med svårigheter och kan ge rum för skilda meningar. En omläggning av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster måste uppenbarligen förutsätta, att antalet tjänster nedbringas under det nuvarande. En dylik minskning kan ske antingen på det sätt, att samma ingenjörer tilldelas tjänstgöring vid flera domstolar, eller så, att vattendomstolarnas antal i motsvarande mån minskas, eller ock slutligen genom en kombination av båda dessa alternativ. De sakkunniga hava i sitt förslag stannat vid den sist antydda utvägen. Enligt de sakkunniga skulle Norrbygdens vattendomstol bibehållas men med utvidgat domstolsområde samt tilldelas en vattenrättsingenjör av vardera slaget, under det att de övriga fyra domstolarna skulle reduceras till tre med gemensam förläggningssort och med fem vid dessa domstolar tjänstgörande ingenjörer, därav tre byggnadstekniska och två agrikulturtekniska. En annan lösning, som av de sakkunniga varit ifrågasatt, innebär ett nedbringande av vattendomstolarnas antal till tre med två vattenrättsingenjörer vid varje domstol samt bibehållande av deras lokala förläggning. Däremot synes numera samstämmighet i stort sett råda därom, att en uppdelning av tjänstgöringen för samme vattenrättsingenjör å två eller flera domstolar med olika förläggningssorter skulle erbjuda alltför stora praktiska svårigheter för att kunna anses tillfredsställande.

För avgörande av det inbördes företrädet mellan ifrågavarande förslag torde det vara nödvändigt att närmare undersöka de olika befattningshavarnas uppgifter och arbetsbördorna inom vattendomstolen.

Befattningshavarnas arbetsbördorna.

Vad då först angår vattenrättsdomaren, torde för en rätt uppfattning av dennes betydelse för domstolsarbetet först böra erinras därom, att rättsskipningen i vattenmål rör sig å ett specialområde samt att denna för att kunna fylla sin uppgift å domstolens ordförande, hos vilken ansvaret för målens riktiga avgörande främst vilar, ställer stora anspråk i fråga om ej allenast grundlig insikt i vattenlagstiftningen utan ock förtrogenhet med vattenbyggnadstekniken i allmänhet, egenskaper som i regel icke kunna förvärfvas annat än genom praktisk erfarenhet. Vid vattenlagstiftningens tillkomst framstod det därför för dem, som sysslade med denna lagstiftnings utarbetande, som självklart, att rättsskipningen i vattenmål ej kunde i den omfattning, som ännu alltjämt äger rum vid de allmänna domstolarna, få handhavas av vikarier utan i stort sett måste åvila vattenrättsdomaren ensam. Ett annat förhållande skulle i alltför hög grad äventyra kontinuiteten i vattendomstolarnas arbete och kunna bringa deras auktoritet i fara. Med det nuvarande antalet vattendomstolar har det uppställda målet i allt väsentligt nåtts. Av en undersökning, som jag låtit verkställa, framgår, att mer än tre fjärdedelar av det egentliga domstolsarbetet utföres av vattenrättsdomaren. Med hänsyn till de ur såväl samhällelig som ekonomisk synpunkt stora värden, varom vattenmålen ofta röra sig, ligger häri uppenbarligen en stor trygghet. Visserligen äro också vattenmålen i många fall av enklare beskaffenhet. Vid uppskattningen av vattenrättsdomarens arbetsbördorna äro dessa mål emellertid icke av någon nämnvärd betydelse. För denna äro de större och ofta synnerligen svårbedömda vattenbyggnads-, vattenreglerings- och sjösänkingsmålen i stort sett utslagsgivande.

Vattenrättsdomarna.

Från de synpunkter, som jag nu utvecklat, måste jag i likhet med de sakkunniga och vattenöverdomstolen ställa mig i hög grad betänksam mot en inskränkning av antalet vattenrättsdomare från fem till tre. En sådan minskning skulle innebära, att å dessa tre vattenrättsdomare lades en arbetsbördorna, som med två tredjedelar överstege den nuvarande. Då redan med ett antal av fem vattenrättsdomare deras arbetskraft torde vara fullt tagen i anspråk, skulle följderna bliva en väsentlig förskjutning av arbetsbördorna från vattenrättsdomaren å yngre och mindre erfarna befattningshavare och man skulle snart nog även vid vattendomstolarna vara framme vid en ordning, där huvuddelen av rättsskipningen uppbygges icke av den ordinarie domaren utan av mer eller mindre tillfälliga arbetskrafter. Vid de överläggningar, som enligt vad jag tidigare omnämnt hållits med vattenrättsdomarna, hava dessa som sin uppfattning samstämmigt uttalat, att de med hänsyn till det behöriga handhavandet av rättsskipningen i vattenmål icke kunde för sin del förordna en nedsättning i antalet ända till tre, något som skulle medföra att vattenrättsdomaren icke skulle kunna ägna

erforderlig tid åt handläggningen och avdömandet av ens större och viktigare mål. En sådan utveckling skulle minst av allt stå väl tillsammans med de grundsatser, som av riksdagen hävdats i fråga om rättsskipningen vid häradsrätterna.

Med den ståndpunkt, som jag intager till denna fråga, skulle det uppenbarligen bäst överensstämma, om det nuvarande antalet vattenrättsdomare kunde bibehållas. Därest emellertid en nedsättning av detta antal ur andra synpunkter är ofrånkomlig, synes mig i varje fall antalet icke böra understiga fyra. Då vattenrättsingenjörernas heltidsanställning otvivelaktigt kommer att medföra en viss lättnad i vattenrättsdomarnas arbetsbörda, torde utsikt finnas, att en dylik begränsning skall lämna vattenrättsdomarens ställning till domstolsarbetet i stort sett orubbad.

Vattenrätts-
ingenjörerna.

Vad därefter angår frågan om det erforderliga antalet vattenrättsingenjörer framgår av de sakkunnigas undersökning, att icke vid någon av nuvarande fem vattendomstolar föreligga tillräckliga arbetsuppgifter för ingenjörernas heltidsanställning. En reduktion av de nuvarande ingenjörsbefattningarna, tio till antalet, är alltså ofrånkomlig. De sakkunniga hava föreslagit, att antalet nedbringas beträffande de vattenbyggnadstekniska ingenjörerna från fem till fyra och i fråga om de agrikulturtekniska från fem till tre. Att minskningen för de vattenbyggnadstekniska ingenjörerna stannat vid allenast en befattning, torde i viss mån hava berott på det av de sakkunniga framlagda förslaget till domkretsindelning, vartill jag återkommer i det följande. Bedömes frågan uteslutande med hänsyn till vattendomstolarnas sammanlagda arbetsbörda, torde ej heller för de vattenbyggnadstekniska ingenjörerna behov föreligga av större antal än tre. Detta antal ansågs ock tillräckligt i den av vattenrättsdomarna år 1925 gjorda framställningen och har jämväl förordats av vattenöverdomstolen. Visserligen kunna icke enbart uppgifterna angående vattenrättsingenjörernas nuvarande tjänstgöring läggas till grund för bedömning av behovet. Såsom de sakkunniga framhållit måste hänsyn tagas till det förhållandet, att den nuvarande organisationen icke medger ett anlåtande av ingenjörernas arbetskraft i den utsträckning, som ur domstolens synpunkt är önskvärd. Även med beaktande härav torde dock någon olägenhet icke vara förenad med en sådan begränsning. Då genom jämkning i den av de sakkunniga föreslagna domkretsindelningen erforderlig utjämning i arbetsbördan synes kunna äga rum, förordar jag alltså, att antalet vattenbyggnadstekniska ingenjörer bestämmes till tre. Vad angår de agrikulturtekniska ingenjörerna hava såväl vattenrättsdomarna i sitt yttrande år 1925 som ock de sakkunniga förordat, att antalet sättes till tre. Vattenöverdomstolen har ifrågasatt, att allenast två anställas med heltidstjänstgöring, under det att en tredje befattning skulle bibehållas med begränsad tjänstgöring och till följd därav icke uppföras å ordinarie stat. Till stöd för denna ståndpunkt har vattenöverdomstolen åberopat, att i landets nordliga delar den agrikulturtek-

niske ingenjörens arbetsuppgifter vore mindre omfattande än vad som vore förhållandet i de mellersta och sydliga delarna av landet. Att den av vattenöverdomstolen ifrågasatta anordningen ur organisatorisk synpunkt utgör en svaghet torde icke kunna jävas. Härtill kommer att den framhållna skillnaden i arbetsbörda torde hava överskattats. Vid mina överläggningar med vattenrättsdomarna har framhållits, att även den icke heltidsanställde ingenjörens arbetskraft med all sannolikhet komme att tagas i anspråk i sådan utsträckning, att det icke skulle bliva honom möjligt att vid sidan av sin vattenrättsingenjörsbefattning uppehålla sin tjänst som lantbruksingenjör samt att i varje fall olägenheterna av de båda tjänsternas förening skulle bliva ytterst kännbara. Jämväl från lantbruksstyrelsens sida möta, enligt vad jag inhämtat, starka betänkligheter mot en dylik anordning. Även ur rättsskipningens synpunkt framstår det som mindre tillfredsställande, att den ingenjör, som företräder den agrikulturtekniska sakkunskapen, icke skulle äga samma tillfälle att deltaga i domstolsarbetet som den byggnadstekniska ingenjören. Med hänsyn till nu anförda förhållanden har jag icke ansett mig kunna tillstyrka vattenöverdomstolens ifrågavarande förslag.

Av vad jag nyss anført angående det erforderliga antalet vattenrättsdomare följer, att vattendomstolarna icke böra understiga fyra. Från denna utgångspunkt framstår det som nödvändigt, att en uppdelning av ingenjörernas tjänstgöring å olika domstolar äger rum. I det av vattenrättsdomarnas flertal år 1925 avgivna yttrandet hade ur denna synpunkt ifrågasatts ett sammanförande av de fyra vattendomstolar, som skulle bibehållas, till en gemensam förläggningssort eller alternativt, med bibehållande av den nordligaste domstolens lokala förläggning, av de tre övriga. De sakkunniga hava förordat den sistnämnda utvägen. Med hänsyn till vad de sakkunniga anført torde ock företräde böra givas åt de sakkunnigas förslag i denna del. Då en uppdelning av ingenjörernas tjänstgöring på flera lokala domstolar icke synes böra ifrågakomma, följer härav, att den nordligaste domstolen tilldelas två ingenjörer, en av vardera slaget, samt att de övriga fyra ingenjörerna indelas till tjänstgöring å de tre återstående domstolarna, som erhålla sin gemensamma förläggningssort i Stockholm.

Mot en centralisering av vattenrättsskipningen i den utsträckning, som enligt de sakkunnigas förslag skulle äga rum, kunna otvivelaktigt resas vissa betänkligheter och jämförelser med den av riksdagen förordade uppdelningen av hovrätterna ligga uppenbarligen nära till hands. En sådan jämförelse är emellertid icke berättigad. Under det att hovrätternas rättsskipning är och med all sannolikhet jämväl för framtiden till övervägande del måste vara förlagd till en och samma ort, hållas vattendomstolarnas sammanträden i regel å annan plats än kansliorten. Detta är förhållandet ej allenast, då för ett måls prövning erfordras syn på

*Antalet
vattendom-
stolar och
deras för-
läggning.*

stället; den allmänna regeln är att vattendomstolens sammanträde skall hållas å plats, som är för parterna välbelägen.

Ej heller i andra hänseenden torde ett sammanförande till en gemensam förläggningssort av de tre domstolar, som äro avsedda för de mellersta och sydliga delarna av landet komma att medföra några nämnvärda olägenheter. I detta sammanhang må framhållas, att vid ett antal av tre vattendomstolar för landet i dess helhet på nyssnämnda landsdelar skulle vid en lokal förläggning komma två vattendomstolar. För den ena av dessa, vars domkrets torde böra omfatta den sydligare delen av Mellanbygdens, hela Österbygdens samt den östliga delen av Söderbygdens vattendomstols område, torde Stockholm vara den lämpligaste kansliorten. Den andra, som skulle omfatta Söderbygdens sydliga och västliga delar samt hela Västerbygdens område, torde böra erhålla Göteborg till förläggningssort. Det torde vara uppenbart, att jämväl med en sådan förläggning avstånden till kansliorterna bliva så stora, att den rättssökande allmänheten endast i undantagsfall torde komma i tillfälle till personliga besök å domstolarnas kanslier. För vissa delar av det område, som skulle tillhöra den nybildade Västerbygdens vattendomstol, torde kommunikationerna med Göteborg till och med ställa sig sämre än med Stockholm. Efter elektrifieringen jämväl av södra stambanan kommer förbindelsen mellan Stockholm samt landets sydliga delar ytterligare att vinna i snabbhet. För parterna i vattenmål uppkommer icke någon ökad kostnad till följd därav, att domstolens förläggningssort är närmare eller fjärrare, då vattendomstolarnas resekostnader i allmänhet utgå av statsmedel.

Vad slutligen angår sistnämnda kostnader torde någon väsentlig skillnad vid den ena eller andra organisationen icke komma att uppstå. En eventuell ökning av dessa kostnader kommer i stort sett statens järnvägar till godo. Dessutom bör erinras, att en central förläggning alltid medför en större möjlighet till besparingar i fråga om såväl personal som utrymmen.

Med hänsyn till vad jag nu framhållit, finner jag de skäl, som kunna anföras mot en central förläggning av de tre för mellersta och sydliga delarna av landet avsedda domstolarna, icke kunna tilläggas avgörande betydelse.

Vattendomstolarnas områden.

För erhållande av en likformig fördelning av arbetsbördan mellan vattendomstolarna är indelningen i domsområden av avgörande betydelse. Enligt de sakkunnigas förslag skulle, såsom jag tidigare erinrat, minskningen av vattendomstolarnas antal åstadkommas genom att till den nya nordliga vattendomstolen hänföres, förutom nuvarande Norrbygdens vattendomstols hela område, jämväl viss del av Mellanbygdens vattendomstols område. De sakkunniga hava med ledning av införskaffade uppgifter om de under åren 1919—1930 handlagda målens antal från det om-

råde, som utgör sydligaste delen av Mellanbygdens vattendomstol eller Ljusnans, Ljungans och Indalsälvens med Selångersåns vattenområden, föreslagit, om ock med en viss tvekan, att sydliga gränsen för den nya nordliga vattendomstolen drages så, att intet av dessa vattenområden komme att tillhöra nämnda domstol. Vattenöverdomstolen har däremot ansett, att samma gräns bör fastställas så, att den kommer att utgöras av den nordliga vattendelaren för Ljungans vattenområde, varigenom jämväl Indalsälvens med Selångersåns vattenområde skulle komma att lyda under den nya Norrbygdens vattendomstol. Jag anser mig böra biträda vattenöverdomstolens förslag i ämnet, då detsamma är ägnat att befördra såväl utsikterna för en tillfredsställande sysselsättning av jämväl den agrikulturtekniske vattenrättsingenjören vid sistnämnda vattendomstol som ock genomförandet av en organisation med allenast två vattenbyggnadstekniska ingenjörer vid de tre till Stockholm förlagda domstolarna. Visserligen kommer med den nu förordade indelningen antalet mål att vid Norrbygdens vattendomstol ej oväsentligt överstiga motsvarande antal för de tre övriga domstolarna. Härvid må emellertid framhållas, att, såsom de sakkunniga erinrat, av de vid Norrbygdens och nuvarande Mellanbygdens vattendomstolar anhängiggjorda målen ett större antal än det vid övriga vattendomstolar förekommande är av jämförelsevis mindre invecklad beskaffenhet, ett förhållande som äger sin förklaring däri, att motsättningarna mellan olika av vattenförhållandena beroende intressen icke i de nordliga delarna av landet framträda med samma styrka som i de övriga delarna.

I fråga om den av de sakkunniga jämväl föreslagna gränsregleringen mellan nuvarande Österbygdens och Söderbygdens vattendomstolar har jag i huvudsak intet att erinra, dock torde vid domkretsindelningens fastställande böra tagas under övervägande vissa ytterligare jämkningar för ernående av en såvitt möjligt jämn fördelning av arbetsbördan mellan de tre till Stockholm förlagda domstolarna. Norrbygdens vattendomstol torde jämväl efter utvidgningen böra bibehålla sin förläggning till Umeå.

Till belysande av arbetsbördans sannolika fördelning å de föreslagna fyra vattendomstolarna vid en domkretsindelning sådan som här angivits, får jag till sist meddela, att därest indelningen varit gällande under åren 1919—1930, de under samma år av de olika vattendomstolarna handlagda målens antal skulle hava utgjort:

vid Norrbygdens vattendomstol	832	eller i genomsnitt per år	cirka	69
» Österbygdens	»	680	» » » »	57
» Söderbygdens	»	654	» » » »	55
» Västerbygdens	»	552	» » » »	46

Mot de sakkunnigas beräkning i fråga om personalbehovet för de nya vattendomstolarna har jag ingen annan erinran att framställa än vad av det föregående redan framgått. Jag föreslår sålunda, att vid en var av de

Vattendomstolarnas personal och personalens äligganden.

fyra vattendomstolarna skola vara anställda en vattenrättsdomare, en vattenrättssekreterare, ett skrivbiträde och, där ej annat av förhållandena föranledes, en vattenrättsamanuens, att för hela landet skola finnas tre vattenrättsingenjörer med sakkunskap och erfarenhet särskilt beträffande byggande i vatten och likaledes tre dylika ingenjörer med sakkunskap och erfarenhet särskilt i frågor om torrläggning av mark, samt att av ingenjörerna två, därav en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk, anställas vid Norrbygdens vattendomstol, och de övriga fyra vid Österbygdens, Söderbygdens och Västerbygdens vattendomstolar gemensamt med lämplig fördelning av tjänstgöringen dem emellan.

Av de sakkunniga har framhållits, att särskilt i fråga om vattenrättsdomaren vid vissa tillfällen behov av förstärkning torde komma att föreligga. Enligt min mening torde den nyss av mig angivna personalen vara tillräcklig för mötande av de arbetsuppgifter, som under normala förhållanden kunna vara att påräkna. Att vid fastställande av en allmän organisationsplan för vattendomstolarna taga hänsyn till sådana exceptionella förhållanden som de, vilka sammanhånga med det nu pågående målet om reglering av Väneren, torde icke överensstämma med riktiga organisatoriska principer. För dylika fall torde liksom nu anstalter böra träffas i särskild ordning.

Av den vid vattendomstolarna anställda personalen böra, såsom jag redan utvecklat, vattenrättsdomarna och vattenrättsingenjörerna uppföras å ordinarie stat; och synes mig detsamma böra ske jämväl med skrivbiträdena. Däremot torde icke vara lämpligt att å ordinarie stat uppföra jämväl vattenrättssekreterartjänsterna, vilka, på sätt de sakkunniga och vattenöverdomstolen framhållit, torde böra givas karaktär av passagetjänster för jurister med intresse för vattenrättsskipningen.

I fråga om tillsättandet av befattningarna lärer utnämmande av vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer böra ankomma på Kungl. Maj:t, och synes jämväl förordnande av vattenrättssekreterare liksom hittills böra meddelas av Kungl. Maj:t. Konstituerandet av skrivbiträde torde, såsom lönenämnden framhållit, böra anförtros åt vattenrättsdomaren. Även vattenrättsamanuensen lärer liksom hittills böra antagas av vattenrättsdomaren.

Vattenrättsdomarnas och vattenrättsingenjörernas utnämning med fullmakt å tjänsterna nödvändiggör vidtagande av vissa ändringar i 11 kap. 3 och 6 §§ vattenlagen. Jag återkommer härtill i annat sammanhang.

Lika med de sakkunniga anser jag, att det bör åligga vattenrättsingenjör att i anseende till jäv eller annat förfall för vattenrättsingenjör vid annan vattendomstol tjänstgöra i dennes ställe. Uppenbarligen bör det även eljest i fall av behov kunna åläggas vattenrättsingenjör att, i den mån det kan ske utan hinder för arbetet vid den domstol där han är anställd, utföra arbete vid annan vattendomstol.

Viss arbetstid å tjänsterummet synes mig av skäl, som de sakkunniga

anfört och till vilka vattenöverdomstolen anslutit sig, icke kunna stadgas för vattendomstolarnas personal. Däremot torde, såsom Svenska vattenkraftföreningen framhållit, föreskrift böra meddelas om skyldighet för vattenrättsingenjörerna att under sedvanlig kanslitid vara tillstädes å vattendomstolens kansli, därest hinder därför ej möter på grund av sammanträde med vattendomstolen eller av annan giltig anledning. Beträffande tjänstgöringens anordnande i övrigt torde det böra tillkomma vederbörande vattenrättsdomare att meddela erforderliga föreskrifter.

Med de sakkunniga är jag ense därom, att allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente bör äga tillämpning å vattendomstolarnas ordinarie personal. *Avlöningsförmåner.*

Vad då först angår vattenrättsdomarens avlöning har jag tidigare uttalat, att den bör bibehållas vid i stort sett samma belopp, som redan nu utgår. Mot en höjning av vattenrättsdomarens nuvarande avlöning kan, såsom jag tidigare berört, göras gällande, att därigenom det senast år 1923 fastställda förhållandet mellan vattenrättsdomarnas och häradshövdingarnas löneställning skulle brytas. Å andra sidan synes det icke böra ifrågakomma, att vattenrättsdomarnas avlöning sättes lägre. En sådan nedläggning skulle med all sannolikhet medföra, att för de nya ordinarie tjänsterna icke skulle kunna påräknas tillräckligt kvalificerade personer. Vattenrättsdomarens avlöning utgår för närvarande med ett belopp av 15,000 kronor, uppdelat å lön och tjänstgöringspenningar, vartill kommer dyrtidstillägg enligt de för oreglerade verk fastställda grunder. Enligt dessa uppgår dyrtidstillägget vid ett indextal av 160 till 2,340 kronor för år. Vattenrättsdomarens sammanlagda löneinkomst utgör alltså för närvarande 17,340 kronor. *Lönenivå och lönegrads-placering.*

Med ifrågavarande befattningars karaktär och den nu utgående avlöningens storlek synes mig bäst överensstämma, såsom ock av de sakkunniga förordats, att vattenrättsdomaretjänsterna i lönehänseende likställas med de befattningar, som enligt allmänna avlöningsreglementets tjänsteförteckning tilldelats plats i lönegraden A 2. Denna lönegrad har också ansetts böra ligga till grund för beviljande vid 1930 års riksdag av tilläggspensioner åt två vattenrättsdomare. Lönen för befattningshavare i denna lönegrad är å G-ort 15,000 kronor, vartill kommer dyrtidstillägg enligt grunderna för nyreglerade verk, uppgående vid ett indextal av 160 till 1,152 kronor för år. Den sammanlagda avlöningen skulle alltså på G-ort utgöra 16,152 kronor. Då detta belopp avsevärt understiger vattenrättsdomarnas nuvarande löneinkomster, torde denna skillnad böra utjämnas.

Med avseende å det sätt, varpå en dylik lönefyllnad skulle kunna beredas vattenrättsdomaren, hava olika förslag framställts. Av de sakkunniga har ifrågasatts ett visst arvode för varje dags tjänstgöring vid vattendomstolens sammanträden eller vid särskild undersökning i överensstäm-

melse med vad nu gäller i fråga om vattenrättsingenjörerna. Denna utväg har emellertid av de hörda myndigheterna ansetts som mindre lämplig. Statskontoret har i stället förordat, att löneförstärkning med visst belopp måtte utgå i likhet med vad tidigare skett i fråga om landssekreterarna och landskamrerarna. Jag anser denna utväg böra tillerkännas ett avgjort företräde.

Vad angår löneförstärkningens belopp finner jag detta skäligen böra sättas till 1,500 kronor. Därest, såsom jag föreslår, vattenrättsdomare placeras i lönegraden A 2 samt tillerkännes löneförstärkning med sist angivna belopp, komma hans löneinkomster sålunda att uppgå till 16,500 kronor jämte nyreglerat dyrtidstillägg.

Vad härefter angår vattenrättsingenjörerna hava vattenöverdomstolen, allmänna civilförvaltningens lönenämnd och lantbruksstyrelsen på olika grunder förklarat sig anse den av de sakkunniga för dem föreslagna lönenivån för hög, medan statskontoret lämnat densamma utan erinran samt Svenska vattenkraftföreningen och Svenska teknologföreningen framhållit, att någon sänkning däri icke borde företagas, med risk att eljest för befattningarna tillräckligt kvalificerade krafter icke komme att stå till buds. Även om ett visst fog, särskilt i fråga om de vattenbyggnadstekniska ingenjörerna, måste erkännas föreligga för den av föreningarna uttalade farhågan, nödgas jag dock ansluta mig till den mening, som av vattenöverdomstolen med flera myndigheter gjorts gällande. Samtliga hörda myndigheter synas vara ense därom, att för vattenrättsingenjörerna högre fast lön än enligt lönegraden B 30 icke bör fastställas. Jag delar denna uppfattning. Därjämte anser jag emellertid, att någon avlöningsförstärkning bör förekomma, och synes mig denna lämpligen kunna åstadkommas därigenom att, såsom lönenämnden tillstyrkt, ett dagarvode å nuvarande belopp, eller 25 kronor, tillerkännes vattenrättsingenjören vid undersökning jämligt 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen. Den löneökning tjänst innehavaren härigenom erhåller torde kunna beräknas uppgå till högst 700 kronor. Sistnämnda avlöningsform — vilken redan tillämpas i fråga om vattenrättsingenjörerna — inger enligt min mening i fråga om dem inga principiella betänkligheter. Den är ur praktisk synpunkt att förorda, då därigenom en viss differentiering i lönen efter arbetsbördan uppkommer, vilket med hänsyn särskilt till de vid Norrbygdens vattendomstol till anställning föreslagna ingenjörerna är i viss mån eftersträfvansvärt.

Återstående till ordinarie anställning föreslagna befattningshavare, eller skrivbiträdena, föreslår jag till placering i lönegraden B 4, således i kontorsbiträdes ställning. Jag åberopar därvid vad lönenämnden till stöd för en dylik placering anför.

Vad beträffar de icke-ordinarie befattningshavarna vid vattendomstolarna, eller vattenrättssekreterarna och vattenrättsamanuenserna, ansluter jag mig till de sakkunnigas förslag om deras avlöande enligt löne-

graden B 27 respektive såsom förste amanuenser i statsdepartement. På sätt statskontoret och allmänna civilförvaltningens lönenämnd framhållit, böra emellertid bestämmelserna i 33 § avlöningsreglementet för icke-ordinarie befattningshavare förklaras tillämpliga å vattenrättssekreterarna, dock att, därest vattenrättssekreterare är eller förordnas till assessor i hovrätt, denne bör åtnjuta enahanda rätt till uppflyttning i löneklass som assessor. Då vattenrättssekreterares begynnelseavlönning på grund härav kommer att utgå enligt 26:e löneklassen, medför mitt förslag ytterligare någon minskning i deras nuvarande löneförmåner utöver den, som redan de sakkunnigas förslag innebär.

Till vattenrättsdomare, som övergår å ny stat, torde i anslutning till vad tidigare tillämpats vid övergång till efterskotts betalning av hela avlöningen böra utgå särskild gottgörelse.

Enligt 2 § avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen skola jämte avlöningsreglementets stadganden kunna för vissa tjänstemän gälla särskilda, av Kungl. Maj:t och riksdagen beslutade föreskrifter. Dylika bestämmelser finnas för åtskilliga verk sammanförda i kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 272) angående utsträckt tillämpning av berörda avlöningsreglemente. I anledning av förevarande lönereglering erfordras jämväl för vattendomstolarnas personal tillämpningsföreskrifter i åtskilliga hänseenden.

Särskilda avlöningsbestämmelser m. m.

Därvid får jag till en början erinra om de sakkunnigas förslag, att gällande inskränkning i vattenrättsingenjörs rätt att åtaga sig enskilt uppdrag allt fortfarande skall bibehållas. Förslaget, som av mig tillstyrkes, går utöver vad 3 § avlöningsreglementet för dylikt fall stadgar och föranleder för den skull en särskild bestämmelse.

Vidare skulle, därest ej annat föreskrives, vad 13 § 3 mom. avlöningsreglementet innehåller om tjänstemans skyldighet att underkasta sig förflyttning till annan tjänst bliva tillämpligt jämväl å vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer. Vad vattenrättsdomare angår torde sådan skyldighet allenast böra avse likvärdig domartjänst. Därvid synes mig såsom förebild till föreskrifter å området i fråga kunna tjäna vad beträffande häradshövdingarnas skyldighet att underkasta sig förflyttning stadgats genom kungörelse den 20 juni 1919 (nr 355). Detta synes för vattenrättsdomares vidkommande böra innebära skyldighet att vid förändrad organisation av vattendomstolarna eller dessas upphörande övergå till annan jämställd eller högre domare tjänst. Beträffande vattenrättsingenjörerna synes skyldighet till förflyttning böra föreligga under motsvarande förutsättningar, dock att skyldigheten bör avse jämväl annan likvärdig eller högre statstjänst än domarebefattning. Rätt till bibehållen avlöning och i förekommande fall flyttningsersättning bör givetvis tillförsäkras befattningshavaren.

Förslaget om särskild avlöningsförstärkning till vattenrättsdomare och om dagarvode i visst fall till vattenrättsingenjör föranleder förmåner-

nas upptagande i särskilda bestämmelser. Dylika bestämmelser erfordras också i fråga om vattenrättsdomares rätt att vid tjänstledighet uppbära avlöningsförstärkning och i fråga om ersättning till vikarie för vattenrättsdomare eller vattenrättsingenjör. Bestämmanderätten i sistberörda hänseenden synes, på sätt beträffande motsvarande förhållanden för landssekreterare och landskamrerare ägt rum, böra tilläggas Kungl. Maj:t. Vid utformandet av bestämmelserna rörande vikariatsersättning synes den nuvarande föreskriften, att vattenrättssekreterare, som förordnas att med bibehållande av egen tjänst förrätta viss del eller vissa av vattenrättsdomarens åligganden, icke i anledning härav är berättigad till särskild ersättning, böra bibehållas.

Vad angår rätt till semester torde böra erinras därom, att enligt nu gällande bestämmelser vattenrättsdomare och vattenrättssekreterare äga årligen åtnjuta sådan vardera under en och en halv månad. Denna ledighet må emellertid förläggas till sådan del av året, som är tjänlig för syns hållande, allenast under förutsättning att det prövas kunna ske utan större olägenhet för göromålens behöriga fortgång. I gengäld äro dessa befattningshavare berättigade att uttaga den för ett år dem tillkommande återstående semestertiden under de tre första månaderna det påföljande året. I båda nu angivna hänseenden torde, vad angår vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer, tillämpningsföreskrifter böra meddelas. Då vattenrättssekreterare icke upptagits till ordinarie anställning, bör i fråga om honom motsvarande bestämmelse först i annat sammanhang meddelas.

Till frågan om den närmare lydelsen av de sålunda antydda tillämpningsföreskrifterna återkommer jag senare.

Pension.

Pensionsförhållandena för de vid vattendomstolarna anställda ordinarie befattningshavarna komma, såsom de sakkunniga erinrat, att regleras bland annat enligt lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension. På grund härav skulle jämväl vattenrättsingenjörerna komma i åtnjutande av den för domare gällande högre pensionsåldern, 70 år. Med hänsyn till den fysiskt ofta mycket påfrestande verksamhet, som åvilar en vattenrättsingenjör, synes mig emellertid, såsom vattenöverdomstolen och allmänna civilförvaltningens lönenämnd framhållit, pensionsåldern för denne böra sättas något lägre än för annan innehavare av domarämbete. Att därvid, på sätt ifrågasatts, jämväl föreskriva lägre pensionsålder än den för annan tjänstinnehavare i regel stadgade, eller 67 år, synes mig däremot icke påkallat. Jag anser sålunda att vattenrättsingenjör bör i likhet med annan tjänstinnehavare i byråchefs ställning vara skyldig att avgå från sin tjänst vid fyllda 67 år. Anledning att, på sätt lönenämnden ifrågasatt, för vattenrättsingenjör sätta antalet för rätt till full pension erforderliga tjänstår lägre än som i allmänhet härför föreskrives, eller 35 år, synes mig däremot icke föreligga.

Vad sålunda av mig förordats i fråga om pensionsålder för vattenrätts-

ingenjörerna medför viss ändring i 6 § pensionslagen. Till frågan här-
om återkommer jag senare.

Förslaget om vattendomstolsavgifternas höjande med 50 procent, vil-
ket förslag biträts av vattenöverdomstolen och med viss reservation jäm-
väl av Svenska vattenkraftföreningen, tillstyrkes av mig. Jag återkom-
mer till denna fråga i samband med den av höjningen föranledda änd-
ringen i 11 kap. 95 § vattenlagen.

Ehuru, såsom statskontoret erinrat, det ur budgetsynpunkt givetvis
skulle vara till stor fördel, att den nya vattendomstolsorganisationen fin-
ge träda i kraft vid ingången av det nya budgetåret, nödgas jag dock i lik-
het med de sakkunniga och vattenöverdomstolen föreslå en senare tidpunkt
härför. Jag kan därvid inskränka mig till att åberopa de skäl, som av
dem därvid anförts; och synes mig valet mellan den av de sakkunniga
förordade tidpunkten, den 1 oktober 1932, och den av vattenöverdomstolen
angivna, den 1 januari 1933, böra utfalla till förmån för sistnämnda da-
tum. Jag föreslår alltså, att den nya organisationen sättes i kraft med
1933 års ingång. Jag förutsätter härvid, att Kungl. Maj:t äger att re-
dan dessförinnan vidtaga de åtgärder, som påkallas av omorganisationen.

Vid vattendomstolarnas inordnande under allmänna civilförvaltningens
avlöningsreglemente lär staten för desamma böra uppställas i enlighet
med den typ härutinnan, som allmänt vedertagits för verk, där avlönings-
förhållandena på dylikt sätt reglerats.

I följd härav synes staten för vattendomstolarna böra upptaga de sed-
vanliga anslagsposterna till bestridande av avlöningar till ordinarie
tjänstemän, avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. och
renskrivningskostnader av tillfällig art. Av det föregående framgår,
att i fråga om samma domstolar därjämte tillkomma följande två
anslagsposter, nämligen en till bestridande av avlöningsförstärkning
åt vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer, åt de senare i form
av dagarvoden, samt en till bestridande av dagarvoden åt vatten-
rättsnämndemän, ersättningar till sakkunniga biträden m. m. Ytterligare
bör — såsom framgår av mitt yttrande till årets statsverksproposition
vid anmälan den 4 januari 1932 av anslagsbehovet till vattendomsto-
larna (andra huvudtiteln sid. 26) — staten upptaga en post till resekos-
tads- och traktamentsersättningar. Samtliga omförmälda anslagsposter
torde böra angivas såsom förslagsanslag.

Anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän torde böra upp-
tagas med ett belopp av 138,600 kronor, såsom närmare framgår av nedan-
stående efter sedvanliga grunder verkställda beräkning:

*Vatten-
domstols-
avgifter.*

*Tidpunkten
för den nya
organisa-
tionens
ikraft-
trädande.*

*Kost-
naderna för
den nya
organisa-
tionen.*

Avlöningsstat.

Befattning	Lönegrad	Ortsgrupp	Lön, kr.
1 vattenrättsdomare	A 2	F	14,700
1 »	»	G	15,000
2 »	»	»	30,000
1 vattenrättsingenjör	B 30	F	11,220
1 »	»	»	11,220
1 »	»	G	11,460
3 »	»	»	34,380
1 kontorsbiträde	B 4	F	2,580
1 »	»	G	2,676
2 »	»	»	5,352
			<u>13 8,588</u>

Till grundavlöningar åt icke-ordinarie befattningshavare torde komma att erfordras ett belopp av högst 52,308 kronor enligt följande uppställning:

Befattning	Löneklass	Ortsgrupp	Lön, kr.
1 vattenrättssekreterare	26	F	8,340
1 »	»	G	8,580
2 »	»	»	17,160
1 vattenrättsamanuens	16	F	4,440
1 »	»	G	4,596
2 »	»	»	9,192
			<u>52,308</u>

I anslutning härtill torde anslaget till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. böra beräknas på följande sätt:

Grundavlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, högst	kronor	52,308
Avlöningsförhöjningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsvis	»	1,338
Vikariatsersättningar för vattenrättssekreterare och vattenrättsamanuenser, förslagsvis	»	2,000
Tillfällig personal, övertidsersättning m. m., högst	»	754

Summa kronor 56,400.

I fråga om beräkningen av posten till avlöningsförhöjningar må nämnas, att för vattenrättssekreterare icke räknats med någon löneklassuppflyttning och för vattenrättsamanuens allenast med en dylik. Förstnämnda förhållande betingas av befattningens karaktär av genomgångstjänst, och torde sistnämnda beräkningssätt jämväl vara motiverat, då ej heller vattenrättsamanuenserna i allmänhet torde komma att under längre tidrymd innehava sina befattningar.

Anslagsposten till renskrivningskostnad har av de sakkunniga beräknats till 6,000 kronor och torde böra uppföras i staten med nämnda belopp.

Dagarvoden åt vattenrättsnämndemän, som av de sakkunniga föreslagits till 20 kronor för dag men vilka torde böra bibehållas vid sin nuvarande storlek, 15 kronor, synas böra jämte vissa andra ersättningar upptagas till ett belopp av 9,000 kronor.

Av vad jag tidigare anfört dels denna dag angående löneförstärkning till vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer dels ock till statsrådsprotokollet den 4 januari 1932 angående överflyttande till anslaget till vattendomstolarna av kostnaderna för domstolspersonalens tjänsteresor framgår, att för omförmälda båda ändamål böra avses respektive 10,000 kronor och 40,000 kronor.

I enlighet med vad jag sålunda anfört synes avlöningsstaten för vattendomstolarna böra erhålla följande utseende:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	138,600
Avlöningsförstärkning till vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer, <i>förslagsanslag</i>	»	10,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	56,400
Dagarvoden till vattenrättsnämndemän m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	9,000
Renskrivningskostnad, <i>förslagsanslag</i>	»	6,000
Resekostnads- och traktamentsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	40,000

Summa *förslagsanslag* kronor 260,000.

Då, såsom jag framhållit i mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 4 januari 1932, kostnaderna för den ordinarie vattendomstolsorganisationen, med undantag av utgifterna för personalens tjänsteresor, beräknade till 40,000 kronor, för närvarande belöpa sig till omkring 220,000 kronor, eller alltså sammanlagt till 260,000 kronor, föranleder sålunda mitt förslag till ny domstolsorganisation ingen kostnadsökning. Tvärtom lär genom det samma vissa besparingar vinnas. Sålunda torde anspråken på andra huvudtitelns anslag till dyrtidstillägg komma att minskas med ett av statskontoret beräknat belopp av omkring 20,000 kronor årligen, varjämte, såsom statskontoret jämväl påpekat, i den mån vattenrättsingenjörer, som för närvarande äro tjänstemän å indragningsstat, komma att övergå till ordinarie vattenrättsingenjörsbefattningar, å samma stat kan beräknas uppstå viss besparing. I detta sammanhang tillåter jag mig ock erinra om mitt förslag om höjning av vattendomstolsavgifterna, vilket torde kunna antagas medföra en ökad statsinkomst av omkring 10,000 kronor.

Såsom engångskostnad för den nya vattendomstolsorganisationen hava de sakkunniga upptagit ett belopp av omkring 8,000 kronor, avsett att användas till anskaffande åt vattendomstolarna av de avvägnings- och vattenmätningssinstrument m. m., vilka erfordrades för utförande av vattenrättsingenjörernas arbete i tjänsten. Att för nämnda ändamål, såsom

Kostnader i jämförelse med nuvarande organisation.

Engångskostnad.

statskontoret ifrågasatt, uppföra särskilt anslag i riksstaten synes mig icke erforderligt. Därest de sakkunnigas förslag anses böra förverkligas, vilket i och för sig synes skäligt, anser jag, att utgiften härför kan bestri-
 das från andra huvudtitelns allmänna expensanslag.

Särskilt
 anslag för
 Vänermålets
 behandling.

I förestående kostnadsberäkning ingår, såsom framgår av densamma, intet anslag till den avdelning av Västerbygdens vattendomstol, som har att handlägga målet om reglering av sjön Väneren. De sakkunniga hava ansett, att vid nuvarande anordning å ifrågavarande område borde förbliva, intill dess målet blivit vid vattendomstolen slutfört, i följd varav någon förflyttning av nämnda domstolsavdelning från Vänersborg till Stockholm ej heller borde förekomma. Jag ansluter mig till fullo till vad de sakkunniga sålunda uttalat. På grund härav erfordras jämväl i fortsättningen medel till upprätthållande av nämnda domstolsavdelning. Kostnaderna för densamma hava hittills, som framgår av mitt anförande till statsrådsprotokollet den 4 januari 1932, med inräknande av utgifterna för skrivbiträden uppgått till omkring 55,000 kronor årligen. Utöver nämnda belopp torde, såsom jämväl framgår av nyssnämnda anförande, för framtiden 5,000 kronor böra beräknas för bestridande av resekostnads- och traktamentsersättningar till avdelningens personal vid tjänsteresor, vadan sammanlagda årliga kostnaden för avdelningen sålunda kan antagas bli 60,000 kronor. Det synes mig lämpligt, att de medel, som ännu någon tid torde bli erforderliga för bestridande av ifrågavarande domstolsavdelnings verksamhet, från och med budgetåret 1932/1933 anvisas såsom särskilt anslag i riksstaten.

Anslagsbehov
 under budget-
 året
 1932/1933.

I årets statsverksproposition har, i avbidan på särskild proposition i ämnet, till bestridande av kostnaderna för vattendomstolarna för budgetåret 1932/1933 beräknats ett extra förslagsanslag å 320,000 kronor.

Därest mitt förslag att den nya vattendomstolsorganisationen sättes i kraft med år 1933 varder av riksdagen bifallet, erfordras, såsom av det föregående framgår, för budgetåret 1932/1933 dels ett extra förslagsanslag för upprätthållande av de nuvarande fem ordinarie vattendomstolarnas verksamhet under tiden 1 juli—31 december 1932, dels ett ordinarie förslagsanslag för upprätthållande av samma domstolarnas verksamhet under tiden 1 januari—30 juni 1933, dels ock, enär Vänermålet icke kan väntas slutfört under nämnda budgetår, ett extra förslagsanslag för upprätthållande av verksamheten vid den för samma måls handläggning inrättade särskilda avdelningen av Västerbygdens vattendomstol under hela budgetåret. Beloppen av de olika anslagen böra, såsom jämväl framgår av vad jag tidigare anfört, sättas för ett vart av de två förstnämnda till 130,000 kronor och för det sistnämnda till 60,000 kronor.

Författ-
 ningsför-
 slag.

För genomförande av förslaget till ny vattendomstolsorganisation erfordras vissa författningsändringar. Några av dessa äro av beskaffenhet att skola underställas riksdagen.

I sådant hänseende får jag i första hand erinra om att ändring i vattenlagen påkallas av förslagen om vattenrättsdomarnas och vattenrättsingenjörernas uppförande å ordinarie stat samt om höjning av vattendomstolsavgifterna. Av förstnämnda åtgärd beröras 11 kap. 3 och 6 §§ vattenlagen, av den sistnämnda 95 § samma kap. och lag. Ett inom justitiedepartementet uppgjort förslag till ändrad lydelse av nämnda paragrafer har varit föremål för lagrådets granskning. Jag kommer senare i dag att anmäla detta lagförslag för Kungl. Maj:ts godkännande och avlåtande av proposition till riksdagen.

Vidare erfordras, såsom jag tidigare framhållit, på grund av ifrågavarande organisationsförslag vissa tillägg till de i kungörelsen den 6 juni 1925 (nr 272) innefattade tillämpningsföreskrifterna till avlöningsreglementet för allmänna civilförvaltningen. För innehållet i de behövliga särskilda föreskrifterna har jag förut (sid. 57) redogjort. I enlighet med vad jag därvid anfört har inom justitiedepartementet upprättats ett förslag till dylika föreskrifter. Då för desammas giltighet erfordras riksdagens godkännande, kommer jag att hemställa, att förslaget, som återgives i bilaga A till detta protokoll, underställes riksdagens prövning.

Slutligen föranleder, såsom jämväl tidigare anförts, förslaget om skyldighet för vattenrättsingenjör att avgå från tjänsten vid lägre levnadsålder än den för domare eljest stadgade proposition till riksdagen om ändrad lydelse av 6 § lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinhavares rätt till pension. Förslag härom kommer senare att av chefen för finansdepartementet föreläggas Kungl. Maj:t för godkännande.

Övriga av förevarande organisationsförslag föranledda författningsändringar — avseende kungörelser om antalet vattendomstolar och deras domsområden, om anställande av vattenrättsingenjör gemensamt för olika vattendomstolar samt om ändring i vissa delar av stadgan angående tjänstgöringen vid vattendomstolorna — äro däremot av uteslutande administrativ natur och påkalla förty i förevarande sammanhang endast ett omnämnande.»

Av den i ärendet förebragta utredningen har utskottet i likhet med departementschefen kommit till den uppfattningen, att det organisatoriska försöksstadium, som vid den gällande vattenlagstiftningens tillkomst var tillämnat för vattendomstolorna, nu torde böra avlösas och ersättas av en mera fast organisation. De omständigheter, som vid vattenlagens antagande ansågos utgöra hinder för ett definitivt fastställande av en dylik organisation, synas numera hava bortfallit, och de olägenheter, som äro förenade med det nuvarande provisoriet, lära snarast möjligt böra undanröjas. På ett vidare uppskov med den föreliggande organisationsfrågans slutliga lösning synes icke något stå att vinna.

Såsom av statsrådsprotokollet framgår, hava ock de i ärendet hörda myndigheterna i allmänhet vitsordat behovet av att vattendomstolornas organisationsfråga nu löses. I några yttranden har dock en viss tvek-

*Utskottets
yttrande.*

samhet gjort sig gällande, huruvida tidpunkten för en omorganisation ännu är inne. Vad departementschefen till stöd för ett omedelbart genomförande av omorganisationen i fråga anfört och de erinringar, han framställt mot de i sagda yttranden andragna skälen för ett uppskov med frågans avgörande, har emellertid bibragt utskottet den uppfattningen, att tillräckliga motiv för frågans skjutande på framtiden icke kunna anses föreligga, varför utskottet funnit sig icke böra motsätta sig, att densamma nu erhåller en definitiv lösning.

Vad organisationens utformning beträffar, innefattar vattendomstolarnas organisationsproblem två särskilda spörsmål, av vilka det ena avser domarepersonalens överförande på ordinarie stat och det andra en omläggning av vattenrättsingenjörsbefattningarna till heltidstjänster. Enligt vad statsrådsprotokollet utvisar, hava samtliga i dessa frågor hörda myndigheter och sammanslutningar givit de sakkunnigas förslag sin principiella anslutning.

Vad angår frågan om domarepersonalens överförande på ordinarie stat, har utskottet funnit tillräckliga skäl anförda för att såväl vattenrättsdomarna som vattenrättsingenjörerna erhålla ordinarie anställning. Sålunda synes utskottet synnerligen olämpligt, att, på sätt nu är fallet, vattenrättsdomares ordinarie häradshövdingbefattning permanent uppehålls av vikarier.

Vidkommande spörsmålet om heltidstjänst för vattenrättsingenjörerna anser utskottet, att kombinationen av vattenrättsingenjörstjänsterna med andra befattningar måste betraktas såsom något i hög grad oegentligt. Innehavarna av sistnämnda tjänster intaga ju ock domarställning och enligt vattenlagens tanke skola de på ett fruktbarande sätt medverka till vattenmålens behandling och avgörande. Tillfälle bör sålunda beredas dem att i väsentligt större omfattning än vad nu är fallet biträda vid behandlingen av de ekonomiskt tekniska spörsmålen, vilket icke lär kunna ske, med mindre att de i avsevärt större utsträckning än för närvarande knyts till arbetet å vattendomstolarnas kanslier. — Å ordinarie stat torde jämväl de å kanslierna anställda skrivbiträdena böra uppföras. Däremot torde, på sätt föreslagits, vattenrättssekreterarbefattningarna icke böra uppföras å den ordinarie staten.

Beträffande så spörsmålet om antalet vattendomstolar, innebär det föreliggande förslaget, att det nuvarande antalet domstolar skulle minskas från fem till fyra.

Mot den sålunda föreslagna nya organisationen av vattendomstolarna har utskottet icke funnit skäl till erinran. Utskottet får sålunda ansluta sig till vad departementschefen härutinnan anfört och föreslagit. Dock torde vid domkretsindelningens fastställande hänsyn icke enbart böra tagas till arbetsbördans fördelning utan även geografiska förhållanden beaktas.

I detta sammanhang har utskottet ock förehåft till prövning frågan om vattendomstolarnas förläggning.

Enligt det föreliggande förslaget skulle den nordligaste domstolens förläggning bibehållas, under det att de övriga skulle erhålla en gemensam förläggningssort i Stockholm.

Vad denna fråga beträffar, har, såsom nämnts, förslag motionsvis framförts därom, att Västerbygdens vattendomstol skulle förläggas till lämplig plats inom sin domkrets och sålunda icke förflyttas till Stockholm.

Då utskottet haft att taga ståndpunkt till förevarande fråga, har utskottet funnit sig böra ansluta sig till vad Kungl. Maj:t föreslagit. Visserligen har utskottet ansett det i viss mån tveksamt, huruvida en central förläggning av tre domstolar till Stockholm kan anses i alla avseenden lämplig, men utskottet har dock, särskilt med hänsyn till fördelen av att kunna i största möjliga mån tillvarataga vattenrättsingenjörernas arbetskraft, icke velat motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag.

Vad härefter angår vattendomstolarnas personal och dennas åligganden, innebär det föreliggande förslaget, att vid en var av de fyra vattendomstolarna skulle vara anställda en vattenrättsdomare, en vattenrättssekreterare, ett skrivbiträde och, där ej annat av förhållandena föranleddes, en vattenrättsamanuens, att för hela landet skulle finnas tre vattenrättsingenjörer med sakkunskap och erfarenhet särskilt beträffande byggande i vatten och likaledes tre dylika ingenjörer med sakkunskap och erfarenhet särskilt i frågor om torrläggning av mark, samt att av ingenjörerna två, därav en vattenbyggnadsteknisk och en agrikulturteknisk, skulle anställas vid Norrbygdens vattendomstol, och de övriga fyra vid de tre andra vattendomstolarna gemensamt med lämplig fördelning av tjänstgöringen dem emellan.

Mot storleken av den sålunda föreslagna personalen har utskottet icke haft något att invända. Att allmänna civilförvaltningens avlöningsreglemente må komma till tillämpning å vattendomstolarnas ordinarie personal har ej givit utskottet anledning till erinran, och skäl till ändring av de föreslagna lönegraderna synes ej heller utskottet föreligga. Däremot har utskottet, som funnit sig böra tillstyrka den för vattenrättsdomarna föreslagna löneförstärkningen, ansett onödigt, att jämväl vattenrättsingenjörerna, som dock enligt Kungl. Maj:ts förslag skola placeras i 30:e lönegraden, skola, förutom de med nämnda lönegrad förenade avlöningsförmåner, vid undersökningar jämlikt 11 kap. 45 § 2 mom. vattenlagen komma i åtnjutande av visst dagarvode. Med allt erkännande av vattenrättsingenjörstjänsternas betydelse för fyllande av vattendomstolarnas arbetsuppgifter synas nämligen i övrigt de skäl knappast bärande, vilka anförts till stöd för att nämnda tjänster skulle sättas i en särställning beträffande möjligheten att rekrytera desamma med särskilt kvalificerade personer.

Vad beträffar de icke-ordinarie befattningshavarnas löneställning, har förslaget i denna del ej givit anledning till erinran från utskottets sida.

Vid bifall till vad utskottet sålunda förordat, torde posten »Avlönings-

förstärkning till vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer» erhålla benämningen »Avlöningsförstärkning till vattenrättsdomare» och upptagas såsom en bestämd post, sålunda utan förslagsanslags natur. Posten torde böra bestämmas till 6,000 kronor.

Förslaget till avlöningsstat för vattendomstolarna, som utskottet funnit sig böra i övrigt tillstyrka, torde alltså böra erhålla följande lydelse:

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	kronor	138,600
Avlöningsförstärkning till vattenrättsdomare	»	6,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	56,400
Dagarvoden till vattenrättsnämndemän m. m., <i>förslagsanslag</i>	»	9,000
Renskrivningskostnad, <i>förslagsanslag</i>	»	6,000
Resekostnads- och traktamentsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	»	40,000

Summa *förslagsanslag* kronor 256,000.

Såsom följd härav torde ordinarie förslagsanslaget för upprätthållande av vattendomstolarnas verksamhet under tiden 1 januari—30 juni 1933 böra uppföras med 128,000 kronor.

Då utskottet ej haft något att erinra mot vad i övrigt i den föreliggande propositionen föreslagits, får utskottet alltså hemställa,

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å friherre Alströmers m. fl. ovanberörda motion, II: 474,

a) besluta, att avlöningsreglementet för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skall från och med den 1 januari 1933 äga tillämpning å befattningshavare vid vattendomstolarna;

b) besluta, att uti den till samma reglemente hörande tjänsteförteckningen skall under andra huvudtiteln införas följande:

Verk och befattningar	Avdelning och lönegrad enligt löneplanen
Andra huvudtiteln.	

Vattendomstolarna.	
Vattenrättsdomare	A 2
Vattenrättsingenjör	B 30
Kontorsbiträde	B 4

e) godkänna särskilda bestämmelser av den lydelse, bilaga A vid detta utlåtande utvisar, att från och med den 1 januari 1933 lända till efterrättelse beträffande vattenrättsdomare och vattenrättsingenjörer;

d) bestämma antalet ordinarie befattningshavare vid vattendomstolarna på följande sätt:

	Lönegrad
4 vattenrättsdomare	A 2
6 vattenrättsingenjörer	B 30:
4 kontorsbiträden	B 4;

e) godkänna det av utskottet förordade förslaget till avlöningsstat för vattendomstolarna, att tillämpas från och med den 1 januari 1933;

f) medgiva, att till vattenrättsdomare, som enligt hittills gällande bestämmelser ägt uppbära någon del av avlöningen i förskott, vid ingången av januari månad 1933 må utbetalas ett belopp, motsvarande vad han skulle hava i den befattning, han vid utgången av år 1932 innehade, i förskott uppburit för januari månad 1933, om de dittillsvarande avlöningsbestämmelserna då fortfarande varit gällande, så ock att kostnaderna härför må bestridas av den i avlöningsstaten för vattendomstolarna upptagna anslagsposten till avlöningar åt ordinarie tjänstemän;

g) till bestridande av kostnaderna för de fasta vattendomstolarna under tiden den 1 juli—den 31 december 1932 anvisa ett extra förslagsanslag å 130,000 kronor;

h) i riksstaten under andra huvudtiteln uppföra under rubriken »vattendomstolarna» ett ordinarie förslagsanslag å 128,000 kronor; samt

i) till bestridande av kostnaderna för handläggning vid Västerbygdens vattendomstol av målet angående Vänerns reglering för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra förslagsanslag å 60,000 kronor.

Stockholm den 12 maj 1932.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Kvarnzelius, Lindblad, Widell, Bergqvist, Nilsson* i Malmö, *Johansson* i Fredrikslund, *Asplund, Bergström, Ernfors, Carlsson* i Gävle, *Pauli* och *Alexander Nilsson*; samt

från andra kammaren: herrar *Jansson* i Falun, *Bengtsson* i Norup, *Törnkvist* i Karlskrona, *Holmgren, Olofsson* i Digernäs, *Nilsson* i Örebro, *Lindskog, Persson* i Falla, *Norsell, Högström, Hollertz* och *Svensson* i Grönvik.

Reservationer:

1:o) av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Asplund, Alexander Nilsson, Holmgren, Lindskog, Hollertz* och *Svensson* i Grönvik, vilka ansett utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom vattenrättsdomaren K. H. von Sydow i ett med anledning av riksdagens skrivelse den 26 februari 1924, nr 2 A, punkt 18, avgivet yttrande angående vattendomstolarnas organisation framhållit, torde inrättandet av endast tre vattendomstolar enligt vattenrättsdomaren greve H. A. H. Hamiltons år 1929 framlagda förslag vara både möjligt och i flera avseenden lämpligt. Detta förslag avsåg, att en vattendomstol skulle förläggas till Härnösand eller Umeå, en till Stockholm och en till Göteborg. Visserligen ansåg greve Hamilton, att den lättnad i vattenrättsdomarens arbete, som komme att vinnas genom vattenrättsingenjörbefattningarnas anordnande såsom heltidstjänster, icke skulle uppväga minskningen av antalet vattenrättsdomare från fem till tre, utan förutsatte biträdande vattenrättsdomare, men då, såsom departementschefen också starkt framhåller, vattendomstolarnas verksamhet är i hög grad beroende av tillförlitligheten och noggrannheten av de tekniska utredningar, som falla på ingenjörernas lott, och då domstolarnas arbetstakt således i främsta rummet är beroende av ingenjörerna, kan man ifrågasätta, om ej antalet domstolar i allt fall kunde inskränkas till tre. Departementschefen erkänner också, att vattenrättsingenjörernas heltidsanställning »otvivelaktigt kommer att medföra en viss lättnad i vattenrättsdomarnas arbetsbörda», och då vattenrättsdomarna under den nuvarande ordningen tvungits att i större utsträckning sätta sig in i och syssla med tekniska frågor, som tagit domarens tid i anspråk i avsevärd utsträckning, kan man våga anse, att med ingenjörernas ändrade anställning antalet domstolar och ordinarie domare icke nödvändigtvis behöver vara större än tre. Departementschefen har även påpekat, att från vattenrättsdomarnas sida gång efter

annan med styrka framhållits, att anordningen med ingenjörstjänsterna såsom bisysslor varit i hög grad hinderlig för vattendomstolarnas arbete. Därav synes följa, att vattenrättsdomarna såsom domare icke hava tillräcklig sysselsättning inom sina domstolar, även om de sysslats med en del tekniska frågor, och då många mål få anses vara mindre svårbedömda ur juridisk synpunkt men alltid tarva teknisk kontroll, torde antalet ordinarie domare kunna nedbringas. Anordningen med samlandet av tre självständiga domstolar på en plats med tre ordinarie domare men endast två uppsättningar ingenjörer förefaller också egendomlig och har bestämt avstyrkts av vattenrättsdomaren von Sydow. Enligt det av denne år 1929 tillstyrkta förslaget skulle, om så erfordrades, kunna inrättas biträdande domarebefattningar. Kritiken mot denna anordning har ej varit övertygande. De sakkunniga uttala ock, att, såvitt de hade sig bekant, någon olägenhet icke försports av denna anordning, som i icke obetydlig omfattning kommit till användning.

Såsom starkt framhållits av vattenrättsdomaren von Sydow, är det ytterst svårt att nu kunna överblicka vattendomstolarnas arbetsuppgifter för kommande tider. Det är också säkerligen lättare att utöka domstolsorganisationen, om så framdeles skulle visa sig ofrånkomligt, än att minska densamma. När vattendomstolarna uppföras på ordinarie stat, synes därför organisationen böra omfatta endast tre domstolar, förslagsvis förlagda till Norrland, Stockholm samt Jönköping eller Göteborg. Kommande tider torde få visa, om och på vad sätt denna organisation eventuellt kan komma att behöva utökas. Dessutom kan framhållas, att en särskild vattendomstol inrättats för frågan om Vänerens reglering, och en sådan anordning kan tänkas komma ifråga jämväl i andra fall t. ex. för Vättern eller för Mälaren.

Då frågan om omorganisation av vårt rättegångsväsen för närvarande är aktuell och väntar på sin lösning, kunna skäl tala för att även med hänsyn härtill låta anstå med vattendomstolarnas uppförande på ordinarie stat och därmed följande förändring i dessa domstolars organisation. Några större olägenheter av ett uppskov kunna knappast befaras uppkomma.

På grund av vad sålunda anförts, har utskottet ansett sig böra avstyrka Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Kostnaderna för vattendomstolarna utgå för närvarande från tre anslag, nämligen dels från anslaget till bestridande av arvoden och ersättningar åt befattningshavare vid vattendomstolarna m. m. dels från andra huvudtitels allmänna expensanslag och dels från samma huvudtitels anslag till rese- och traktamentspenningar.

Vid bifall till utskottets förslag torde förstnämnda anslag — nu 235,000 kronor — med hänsyn till anslagets belastning böra upptagas till 250,000 kronor. De utgifter, som hittills bestritts från allmänna expensanslaget

och anslaget till rese- och traktamentspenningar, torde alltjämt böra till-
vidare utgå från **sagda** anslag.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

I:o) att riksdagen må med avslag å Kungl. Maj:ts
förevarande proposition till bestridande av arvoden
och ersättningar åt befattningshavare vid vattendom-
stolarna m. m. för budgetåret 1932/1933 anvisa ett
extra förslagsanslag å 250,000 kronor; samt

II:o) att friherre Alströmers m. fl. motion, II: 474,
må anses besvarad genom vad utskottet anförts.»

2:o) av herrar *Lindblad*, *Widell* och *Persson* i Falla.

Bilaga.*Vattendomstolarna:*

Utöver vad i 3 § avlöningsreglementet stadgas skall gälla, att vattenrättsingenjör icke må åtaga sig enskilt uppdrag rörande företag eller åtgärd, som kan antagas komma under vattendomstolens bedömande, ej heller rörande mål, som anhängiggjorts vid annan vattendomstol, innan detsamma avgjorts genom laga kraftägande utslag.

I stället för vad i 13 § 3 mom. avlöningsreglementet sägs om förflyttning till annan tjänst skall för vattenrättsdomare och vattenrättsingenjör gälla, att de skola vara skyldiga att vid en förändrad organisation av vattendomstolarna eller dessas upphörande övergå, vattenrättsdomare till jämställd eller högre tjänst vid domstol och vattenrättsingenjör till likvärdig eller högre statstjänst, allt i enlighet med de föreskrifter som kunna i allmänhet varda för dylikt fall meddelade; dock att tjänst innehavare ej skall vara pliktig att i anledning av övergång till ny tjänst vidkännas minskning i avlöning samt att vid förflyttning till annan ort ersättning för flyttningskostnaden skall utgå.

Vattenrättsdomare skall utöver honom enligt avlöningsreglementet tillkommande lön uppbära avlöningsförstärkning med 1,500 kronor för år räknat.

Vid tjänstledighet för vattenrättsdomare på grund av sjukdom eller annan anledning skola i fråga om hans rätt att uppbära avlöningsförstärkning gälla de särskilda bestämmelser, som av Kungl. Maj:t i sådant hänseende meddelas.

I fråga om ersättning till vikarie för vattenrättsdomare och vattenrättsingenjör skola gälla de särskilda föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Utöver vad i 21 § avlöningsreglementet föreskrives om semester skall i fråga om vattenrättsdomare och vattenrättsingenjör gälla, *dels* att dylik ledighet må förläggas till sådan del av året, som är tjänlig för syns hållande, allenast där det prövas kunna ske utan större olägenhet för göromålen behöriga fortgång, *dels ock* att därest under visst år semesterledighet icke till fullo åtnjutits, återstående ledighet må beviljas under de tre första månaderna påföljande år.